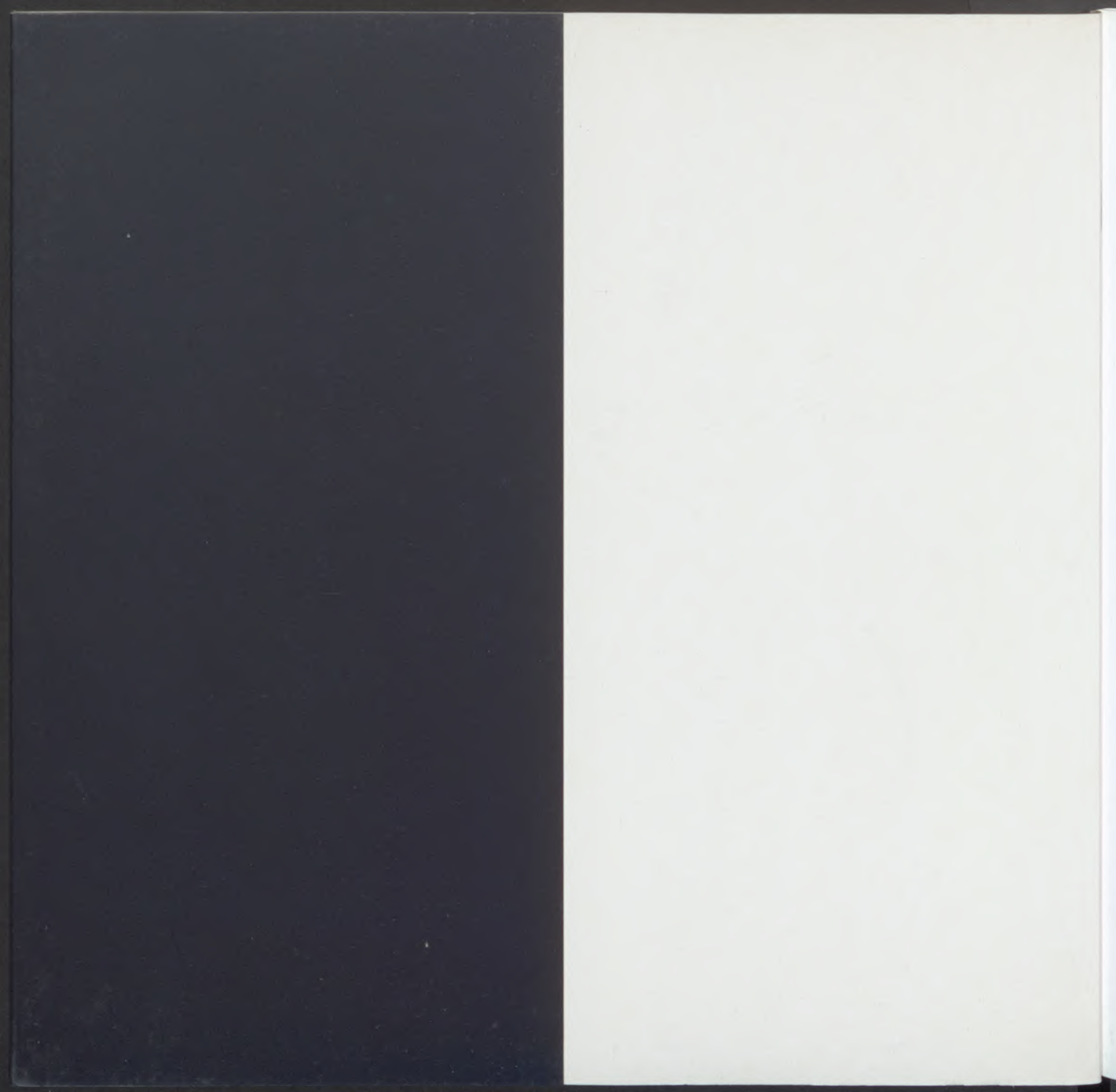

DAWNE
KURKOWE BRACTWA STRZELECKIE
W CHOJNICACH I NA POMORZU

MUZEUM
HISTORYCZNO-ETNOGRAFICZNE
W CHOJNICACH

**DAWNE KURKOWE BRACTWA STRZELECKIE
W CHOJNICACH I NA POMORZU**

562809

5-7
P017

DAWNE KURKOWE BRACTWA STRZELECKIE W CHOJNICACH I NA POMORZU

MUZEUM HISTORYCZNO-ETNOGRAFICZNE W CHOJNICACH
2006

WYSTAWA:

Scenariusz MARCIN SYNAK
Aranżacja MARCIN SYNAK, ADAM PIECHOWSKI
Plakat do wystawy MAREK WOLIŃSKI

KATALOG:

Redakcja KAZIMIERZ LEMAŃCZYK
Autor tekstów MARCIN SYNAK
Tłumaczenie wstępu
na język angielski i niemiecki BIURO TŁUMACZEŃ MEGA CHOJNICE

Fotografie w katalogu i reprodukcje KAZIMIERZ LEMAŃCZYK, ANDRZEJ BRAMAŃSKI – MH-E (VIII 49-53),
ADAM PIECHOWSKI – MH-E (IV 1-3, 18-21); (V 22, 23, 36-39); (VI 2-5);
(VIII 1-9, 54, 55, 58, 60, 61)

Skanownie MIŁOSZ JENERAŁSKI (VIII 37)
DARIUSZ MAŁSZYCKI (VIII 19-25)
MARCIN PYCH (VII 6-9)

Opracowanie graficzne, skany,
skład i przygotowanie do druku KAZIMIERZ LEMAŃCZYK KL STUDIO Chojnice

Druk STANDRUK Chojnice

Na okładce – Wielki łańcuch królewski Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach. (kat. IV-1)

Katalog wydano dzięki pomocy finansowej
STAROSTWA POWIATOWEGO W CHOJNICACH

© MUZEUM HISTORYCZNO-ETNOGRAFICZNE W CHOJNICACH
ISBN – 83-918871-7-0

942 974 Oryg. Pomona
W. 173/2007

Wystawa poświęcona bogatym dziejom kurkowych bractw strzeleckich na Pomorzu wyrosła z zamysłu opracowania cennej kolekcji pamiątek po kurkowym bractwie strzeleckim w Chojnicach, przechowywanych w zbiorach miejscowego Muzeum Historyczno-Etnograficznego.

Tradycje chojnickiego bractwa sięgają czasów średniowiecza, a uświetnia je przekaz burmistrza Chojnic Isaaka Gottfryda Goedtke o nadaniu królewskiego przywileju przez króla Kazimierza Jagiellończyka w 1474 r., potwierdzającego wcześniejsze nadania dla bractwa w Chojnicach przez wielkich mistrzów krzyżackich. Materialnym śladem tego faktu miał być, ufundowany wówczas dla króla strzelców, łańcuch z pozłacanego srebra z kurem, który nie zachował się, niestety, do naszych czasów.

Wielowiekowe i znaczące dla miasta dzieje chojnickiego bractwa dokumentują zabytki pieczolowicie zgromadzone przez założyciela muzeum Juliana Rydzkowskiego. Wśród nich znajduje się m.in. unikalny wielki łańcuch królewski Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach pochodzący z lat 1696-1752, pamiątkowy puchar „radziwiłłowski”, jak również mały łańcuch królewski, wartościowy zespół medali, orderów i odznaczeń, stanowiących często nagrody w zawodach strzeleckich, przekazy ikonograficzne, fragmenty stroju i dokumenty.

Powszechna obecność bractw strzeleckich na przestrzeni wieków w kulturze mieszczańskiej w Polsce skłania do reflek-

sji nad zmieniającą się w czasie ich funkcją społeczną. Tworzone z myślą o podniesieniu poziomu obronności miast *confraternitas iaculatorum*, stopniowo przekształcały się w organizacje upowszechniające strzelectwo o wyraźnym charakterze towarzyskim. Z czasem, oprócz roli wspomagania władz miejskich w utrzymaniu porządku, pełniły funkcje reprezentacyjne podczas świąt państwowych, kościelnych czy ważnych dla miasta rocznic, zobowiązując się do pielęgnowania cnót obywatelskich. Te wyraziste karty, jakie zapisały bractwa strzeleckie w kronikach miejskich, unaocznily potrzebę przeprowadzenia szerszej kwerendy muzealnej obejmującej wszystkie większe miasta na Pomorzu. W toku badań udało się odnaleźć pomorskie pamiątki brackie w zbiorach muzeów i zasobach archiwów pomorskich, w kolekcjach prywatnych, a także wyjątkowo w zbiorach muzealnych spoza Pomorza.

Zgromadzenie tak dużej ilości zabytków możliwe było dzięki przychylności wielu osób, w szczególności Dyrektorów i Pracowników instytucji wymienionych w zamieszczonym zestawieniu oraz wielu osób prywatnych. Za okazaną pomoc Wszystkim wyrażamy naszą serdeczną wdzięczność.

Realizacja niniejszego wydawnictwa stała się możliwa dzięki dotacji finansowej Starostwa Powiatowego w Chojnicach. Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach składa podziękowanie za życzliwe wsparcie naszej publikacji Panu Markowi Buzie – Staroście Powiatu Chojnickiego.

Dyrektor Muzeum Historyczno-Etnograficznego
w Chojnicach
Barbara Zagórska

Wernisaż wystawy 22.04.2006 r.

Zdzisław Stochelski - członek Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach. Jerzy Wypych - marszałek Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej Polskiej.

Zbigniew Bona, Jerzy Suchomski - członkowie bractwa ze Starogardu Gdańskiego. Tomasz Winięcki - starszy Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach.

Marek Buza starosta powiatu chojnickiego. Stanisław Zuń - strzelmistrz Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach.

WSTĘP

Wystawa „Dawne Kurkowe Bractwa Strzeleckie w Chojnicach i na Pomorzu”, przygotowana przez Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach i prezentowana od kwietnia do września 2006 r. w baszcie Kurza Stopa, stanowiła jeden z elementów, odbywającego się w Chojnicach w dniach 20-23 IV 2006 r., zjazdu Zarządu EGS (Europejskiej Wspólnoty Historycznych Strzelców). Organizatorem i gospodarzem spotkania było Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Chojnicach.

Na wystawie zaprezentowano 260 eksponatów pochodzących z muzeów, archiwów, kolekcji prywatnych oraz ze zbiorów chojnickiego Bractwa.

Chronologicznie prezentacja obejmuje okres od średniowiecza do roku 1939, kiedy to nastąpił kres działalności interesujących nas organizacji. Całość ekspozycji podzielona została na cztery grupy tematyczne, które dotyczyły strzelań i zdobywanych na nich nagród, organizacji wewnętrznej bractw oraz „instytucji” króla kurkowego. Jest to oczywiście podział całkowicie umowny, a granice pomiędzy poszczególnymi grupami nie są ściśle. Zastosowanie takiej klasyfikacji podyktowane było głównie bardzo nierównomiernym zachowaniem zabytków związanych z poszczególnymi organizacjami.

Jak wskazuje sam tytuł wystawy osią ekspozycji, co wydaje się zrozumiałe, są zabytki związane z dziejami bractwa chojnickiego. Jednak ze względu na bardzo żywe kontakty między

bractwami pomorskimi w XIX, a zwłaszcza w okresie 1920-1939, uznano za zasadną próbę pokazania dziejów bractwa chojnickiego na ogólnopomorskim tle. Niezwykle skomplikowane dzieje regionu rzutują również na pochodzenie prezentowanych zabytków. Na przykład obok odznak bractw zrzeszonych w dwudziestolecie międzywojennym w Zjednoczeniu Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej Polskiej, można także zobaczyć odznaki bractw z Malborka, Elbląga, Fromborka, Braniewa czy Słupska.

Katalog podzielono na dwie części. W pierwszej przedstawiono genezę bractw strzeleckich oraz omówiono zagadnienia, które przy pomocy zabytków starano się zobrazować na wystawie. Oczywiście wspomniany tekst, chociażby ze względu na charakter publikacji, nie stanowi wyczerpującego przedstawienia problemu.

Część druga stanowi spis wszystkich eksponatów prezentowanych na wystawie, przy czym użyty tutaj schemat nie pokrywa się idealnie z układem, który zastosowano na ekspozycji. W przypadku odznak dokonano podziału na dwie grupy. Do pierwszej przyporządkowano odznaki z okresu rozbiorów oraz tych bractw, które w okresie dwudziestolecia międzywojennego znalazły się poza granicami Polski. W grupie drugiej zabytki wyszczególniono w oparciu o podział na okręgi Bałtycki i Pomorski. Zaznaczyć jednak należy, iż oparto się tu na danych pochodzących dopiero z 1938 roku.

441
Wysheitlich sey allen keyserlichen vortzen und noch komenden das wir den gnedigen und kadenen der
Stadt henn amst kaiserliche vortzen gnen kempfen in dierem Gemen und vorberung von dier
von der Compagnie unde der ym yegemant unde burger zu halten unde zu diergeit was ge
dientlich sey selbend. Zum vortzen das man sol sein der gaden meiste walt auch die
Compagnie bitten unde dazgen in guldene weise wech dardier fremlichen spruch der gal
in vortzen nicht einem pfundt wasche auch sie wolt was die Compagnie wasch
Gemen der gal der ymme spruch in der vortzen meiste spruch was vortzen: der
yemant die vortzen: der gal der selbe nicht wolt spruch und der Compagnie wasch
Compagnie in der vortzen. die vortzen die ym pfundt wasch auch sie wolt was meiste
in der Compagnie sey wolt. der gal haben im vortzen nicht wolt wasch wasch das
nicht entgelt auf den last also zhen die weise gaden der gal kempfen ihre pfundt
wasch die im andern meiste im pfundt. Zum dritten meiste im pfundt sein yffden meiste
nicht einem pfunde: unde gal da nicht vortzen sein der Compagnie das sein unde vortzen
auch wech sich dazgen in der Compagnie was die dritlich ist das sie die vortzen erkennen
Compagnie: was das die vortzen erkennen was die dritlich ist: der vortzen und
unde dierem beide nicht in der Compagnie gaden sie werden dan vortzen vortzen: wasch
der vortzen in der Compagnie gaden der gal vortzen im pfundt wasch also esch die vortzen
gaden gaden was der vortzen: auch sie wolt wasch wasch die im vortzen fremlichen die vortzen
die dritten wasch in gaden dem vortzen in vortzen unde der gal auch der Compagnie vortzen
auch sie gal ymant wasch in der vortzen kempfen wasch die vortzen: dardier vortzen
unde spruch die im vortzen: auch gal sich ymant wasch vortzen wasch der gal ymant
die im vortzen: auch sie gal kempfen wasch dem in der Compagnie die im vortzen auch
sie gal ymant wasch in der vortzen wasch in der vortzen. dan in vortzen wasch in der
Compagnie die im vortzen: auch gal sich ymant wasch vortzen wasch in der vortzen auch in der
also der vortzen vortzen die im vortzen: auch gal sich ymant wasch vortzen wasch in der vortzen
dritlich die gal ein vortzen Compagnie was die vortzen sein sie man die vortzen wasch
wasch unde gal sie vortzen wasch in vortzen sie die vortzen wasch sie man die vortzen wasch
wasch sie gal die vortzen wasch in der vortzen die gal man auch die vortzen wasch
unde dardier sie wasch die vortzen wasch in der vortzen wasch sie man auch die vortzen wasch
wasch die die im vortzen wasch vortzen wasch ist

BRACTWA STRZELECKIE NA POMORZU

Najbardziej znanym określeniem organizacji strzeleckich jest termin „bractwo kurkowe”. Pamiętać jednak należy, iż jest to termin stosunkowo młody i pojawił się dopiero na przełomie XIX/XX wieku. W początkowym okresie działalności bractw nazywano je bractwami łuczniczymi (łac. *fraternitas sagittariorum*). Na wykształcenie się nazwy „bractwo strzeleckie” (łac. *contubernium iaculatorum, fraternitas iaculatorum*) decydujący wpływ miało upowszechnienie się broni palnej w XVI-XVII wieku.

Najstarszy, pochodzący ze schyłku XIV wieku, dokument Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach określa je jako *Schützen Company*. W przywileju Jana III Sobieskiego z roku 1681 użyto już terminu bractwo strzeleckie (łac. *confraternitas iaculatorum*). Natomiast w nadanym kilkanaście lat później regulaminie bractwo nazywane jest cechem strzeleckim (niem. *Schützen Zunft*).

W wieku XIX znaczna część organizacji na terenie Wielkopolski i Pomorza używała najczęściej niemieckiej nazwy *Schützengilde* (Gildia Strzelecka) lub *Schützen Bruderschaft* (Bractwo Strzeleckie). Ale oprócz wymienionych stosowano także, jak w Gdańsku i Sopocie, termin *Schützenverein* (Towarzystwo Strzeleckie), z tym że w przypadku ostatniego z wymienionych miast pełna nazwa brzmiała *Bürger Schützenverein*.

Podjęmowane w okresie dwudziestolecia międzywojennego próby ujednoczenia nazewnictwa nie przyniosły rezultatów. Powszechnie stosowano termin Bractwo Kurkowe lub Bractwo Strzeleckie. Inne spotykane określenia to Mieszczkańskie Towarzystwo Strzeleckie (Lwów), Towarzystwo Strzeleckie (Kraków), czy Gielda Strzelecka (Osieczna, Miejska Górka).

Początki konfraterni strzeleckich swymi korzeniami sięgają średniowiecza. Wytworzyły się one na zachodzie Europy, a niebagatelną rolę w ich powstaniu i rozwoju odegrały zamieszane miasta będące członkami Hanzy. Na rozpowszechnienie się tego typu organizacji na terenie ziem Polski wpłynęło przede wszystkim stosowanie w akcji kolonizacyjnej zasad prawa magdeburgskiego. Związany z tym napływ ludności z zachodu Europy powodował zaszczerpiecie na gruncie polskim nowych form obyczajowości.

Powstawanie różnego rodzaju związków formalnych w średniowiecznych miastach było również, jak twierdzą badacze, wynikiem oddolnych dążeń społeczności miejskiej do łączenia się w trwale grupy. Główną ideą tworzenia bractw strzeleckich było uzyskanie sprawnej, dyspozycyjnej siły bojowej, którą w przypadku zagrożenia można było użyć do obrony miasta. Bodźcem do doskonalenia sprawności strzeleckiej był szereg, określonych w statutach, przywilejów i nagród przysługujących bractwom, bądź najlepszym strzelcom.

Funkcja bractw jako organizacji wojskowo-obronnej zanika u schyłku XVIII wieku. W okresie panowania pruskiego konfraternie zatraciły swój pierwotny kształt, stając się organizacjami upowszechniającymi strzelectwo oraz organizującymi życie towarzyskie społeczności brackiej.

kat. VIII-54

Szesnastowieczni kronikarze Łukasz Dawid i Szymon Grunau, inicjatywę zakładania bractw strzeleckich na terenie dawnych Prus łączyli z osobą Wielkiego Mistrza Winrycha von Kniprode (1351-1383). Według tradycji wydał On rozporządzenie o zakładaniu w miastach pruskich ogrodów strzeleckich, w których strzelano do figury kura, zatknętego na wysokiej żerdzi. Brak źródeł nie pozwala na pełne oświetlenie genezy i początków tego typu organizacji na omawianym terenie, stąd też część bractw pomorskich początki swojej działalności umieszcza w przedziale czasowym 1351-1383. Jednak, jak świadczy przykład Starego Miasta Elbląga, gdzie ogród strzelecki notowany jest już około 1347 roku, więc jeszcze przed objęciem urzędu Wielkiego Mistrza przez Winrycha von Kniprode, bractwa strzeleckie mogły pojawić się w miastach pruskich wcześniej.

Wśród bractw omawianego terenu średniowieczną metrykę posiadają konfraternie w Malborku (1351), Starogardzie Gdańskim (ok. 1351), Kwidzynie (1351) w Starym (1352) i Nowym (1431) Mieście Torunia, Gdańsku (1354), Brodnicy (1354), Chojnicach (ok. 1388), Chełmnie (1427). W okresie zaborów powstały m. in. bractwa w Tucholi (1835), Wejherowie (1836), Kościerzynie (1842), Gniewie (1846), Świeciu (1848), Golubiu (1859), Wąbrzeźnie (1862), Grucznie (1895), Kowalewie (1910). Natomiast z czasami II Rzeczypospolitej swoje początki łączą bractwa z Kartuz (1921), Radzyna Chełmińskiego (1922), Pelplina (1927), Torunia Podgórze (1927), Pucka (1928), Chełmży (1928), Gdyni (1929). Bractwa strzeleckie działały również w Bytowie, Słupsku, Sopocie, Łęborku i Szczecinie.

DOM BRACKI I STRZELNICA

Miejscem spotkań członków bractwa strzeleckiego był dom bracki zwany z niemieckiego *celestat*. Czasem na jego określenie, jak miało to miejsce w Chełmnie, używano określenia *gielda*. Natomiast w okresie zaborów, choć nazwę tę spotykamy już wcześniej, siedzibę bractwa określano jako *Schützenhaus*. W przypadku gdy konfraternia nie posiadała własnej siedziby, zebrania odbywały się w domu starszego lub w wy-

najętej gospodzie. Spotkania w celestacie zapewne głównie dotyczyły spraw bractwa, ale w wielu przypadkach miały mniej oficjalny charakter. Stałym elementem biesiad średniowiecznych i nowożytnych bractw było spożywanie, niekiedy znacznych ilości, piwa będącego wówczas najpopularniejszym napojem. Na biesiady brackie członkowie niektórych konfraterni mieli prawo przyprowadzać członków własnej rodziny. Najstarszy wilkierz Bractwa Strzeleckiego z Chojnic zakazywał jednak, pod karą jednego szeląga, zapraszania do *jedzenia i picia* kogokolwiek spoza bractwa bez uprzedniej zgody starszych. Karę pieniężną nakładał również na braci uprawiających gry hazardowe na terenie siedziby bractwa.

W celestacie, zazwyczaj w skrzyni brackiej, przechowywano najcenniejsze dla konfraterni przedmioty: monarsze przywiłeje, dokumenty, księgi, klejnoty królów kurkowych, pieczęć bractwa czy pieniądze.

Od schyłku XVIII wieku ściany celestatu stały się również miejscem gdzie eksponowane były portrety kolejnych królów kurkowych.

W wieku XIX i w okresie dwudziestolecia międzywojennego dodatkowy wystrój celestatów stanowiły tarcze strzeleckie z poszczególnych konkursów. Wydaje się, że do końca XVIII wieku celestat znajdował się w mieście, natomiast strzelnica poza jego obrębem. Kolejne stulecie, a zwłaszcza okres dwudziestolecia międzywojennego, przyniósł daleko idące przeobrażenia funkcji siedzib brackich. Są to wówczas zazwyczaj sporych rozmiarów budynki, często z przylegającymi parkami lub nawet kortami do tenisa.

Ernst Plengorth, prezes Bractwa Strzeleckiego w Toruniu w latach 1844-1868. kat. VIII-57

Schützenhaus in Marienwerder.

Erinnerungs-Blatt an die Feier des 500-jährigen Schützen-Jubiläums am 6. u. 8. Juli 1861.

Oprócz stanowisk strzeleckich w celestatach znajdowały się także tory do gry w kręgle, stoły bilardowe, sale taneczne czy restauracje. Te ostatnie, wydzierzawiane bardzo często członkom bractw, były dla organizacji dodatkowym źródłem dochodów. Organizowanym przez poszczególne bractwa imprezom strzeleckim towarzyszyły zazwyczaj zabawy, w których uczestniczyła cała społeczność miejska.

W najwcześniejszym okresie istnienia konfraterni strzeleckich najczęściej używaną bronią była kusza. Jeden z punktów wilkierza bractwa chojnickiego nakładał na nowo przyjętych braci obowiązek dostarczenia mistrzowi ogrodu kuszy z oporządzeniem. Ale w ćwiczeniach strzeleckich, jak wynika z zachowanych źródeł, używano także łuku. Świadczyć o tym może również fakt, iż bractwa z Gdańska, Elbląga i Chełmna używały w swojej nazwie przymiotnika łucznicze. Jednakże jako broń o charakterze bojowym, co potwierdzają chociażby inwentarze miejskich arsenali, zdecydowanie przeważała kusza. W niektórych miastach kusza stosowana była również jako opłata pobierana od osób przyjmowanych do prawa miejskiego. Obowiązek posiadania uzbrojenia, w tym zapewne i kuszy, mieli także mistrzowie cechów. Używanie kuszy w strzelaniu do kura przetrwało mimo wycofania jej jako broni bojowej, co nastąpiło w połowie XVI w.

W przypadku broni palnej przez cały interesujący nas okres używano zapewne różnych jej rodzajów. Regulamin bractwa chojnickiego, wydany przez Radę miejską w 1695 r., zaznacza jednak, że strzelba ma być nie gwintowana. Podobne przepisy zawiera regulamin bractwa chełmińskiego z roku 1722, gdzie czytamy „*ażeby z Pulhaków, gwintówek y szturmaków nie strzelać y po jednej kuli a nie po kilka nabijać*”.

U schyłku wieku XIX i w pierwszej połowie XX w. popularne

były sztucery tzw. tarczowe systemu Aydt. Z zapisów w księdze posiedzeń Zarządu bractwa chojnickiego wynika, że uprawiano tu także strzelanie bojowe, do którego używano karabinów wojskowych. Taki rodzaj strzelania zalecał również uwzględnić w treningach, przebywający w Toruniu w 1926 roku, gen. Józef Haller.

Ćwiczenia w strzelaniu odbywały się na terenie strzelnicy, którą w najstarszych źródłach nazywano ogrodem strzeleckim (niem. *schießgarten*). Najdawniejszym przedstawieniem takiego ogrodu z terenu Polski, jest ilustracja z powstałego ok. 1505 r. Kodeksu Baltazara Behe-ma. W centralnym punkcie widocznego na rysunku placu znajduje się żerdź, umieszczona w specjalnym stojaku i usztywniona odciągami. Na jej czubku zamocowana jest figurka ptaka. Do niej z kuszy mierzy strzelec, drugi napina cięciwę. W głębi widać mężczyznę zbierającego z ziemi bełty. Z lewej strony stoi grupa żołnierzy z pawężami, być może straż miejska.

Niektóre miasta pomorskie posiadały kilka ogrodów, z których korzystały różne grupy społeczności miejskiej. W dużych miastach pruskich ćwiczenia w strzelaniu przeprowadzały także bractwa zrzeszone w Dworach Artusa. W XIV wieku dwa ogrody istniały w Starym Mieście Elblągu, Toruniu, Braniewie, a w Gdańsku prawdopodobnie aż trzy.

Krieg den 29. April 1827.

Uniforme des Schützengildes zu Coritz
um 1795. - 1806. und 1827.

Regulamin Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach z 1695 roku wspomina o rowie strzeleckim (niem. *schuessgraben*) i o strzelnicy, na budowę których każdy należący do bractwa musiał zapłacić dziesięć florenów. Co kwartał każdy z członków płacił także sześć groszy na *utrzymanie rowu strzeleckiego i zabudowań*.

Pod ogólnym terminem zabudowania kryje się prawdopodobnie pomieszczenie zwane budą strzecką lub strzelbudą. Był to drewniany lub murowany budynek, w którym ładowano broń, a następnie oddawano strzały. Taka właśnie buda strzecka przedstawiona została

chojnickiego z lat 1699, 1702, 1721, 1722, na których znajdują się przedstawienia strzelca mierzącego w kierunku okrągłej tarczy. Postać strzelca widnieje także na plakiecie królewskiej z 1779 roku, ufundowanej przez Michała Magdalińskiego. Fragment ogrodu strzeleckiego, z widoczną w głębi tarczą, znajduje się również na pochodzącym z 1827 roku rysunku Nataniela Gotlieba Bennwiza, przedstawiającym oficerów Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach.

kat. VI-1

na pochodzącym z 1794 r. kuflu Bractwa Strzeleckiego ze Słupska. Widać na nim budynek i postać strzelca ze strzelbą, mierzącego w kierunku okrągłej tarczy, na której znajdują się wyraźne ślady po kulach.

Innym znanym z omawianego terenu przedstawieniem budy strzeleckiej jest wizerunek strzelnicy toruńskiej z 1732 roku.

Jak wynika z treści przywileju Jana III Sobieskiego z 1681 roku, nadanego Bractwu Strzeleckiemu w Chojnicach, już wówczas w rozgrywkach o tytuł Króla Kurkowego, oprócz kura, jako celu używano także tarczy. Ciekawą ilustrację stanowią tu plakiety wielkiego łańcucha królewskiego bractwa

KRÓL KURKOWY

Tytuł *Króla Kurkowego* był od początku istnienia konfraterni strzeleckich najwyższym i najbardziej cenionym tytułem. Strzelanie o ten tytuł odbywało się corocznie, zazwyczaj w okresie Zielonych Świąt, stąd też często nazywano je Zielonoświątkowym. Najlepszy strzelec otrzymywał tytuł króla i określany był nim do momentu rozstrzygnięcia zawodów w roku następnym. Posiadanie tytułu króla, oprócz względów prestiżowych, miało również korzyści natury gospodarczej. W myśl postanowień przywileju Jana III Sobieskiego, nadanego Bractwu Strzeleckiemu w Chojnicach 20 VI 1681, każdy król ma „*korzystać z wolności, prerogatyw i wyjątkowych uwolnień, szczególnie od wszelkich kontrybucyj, akcyz, inkwaterunków wojska i innych ciężarów zwyczajnych i nadzwyczajnych aż do upływu jednego roku*”.

Podobne przywileje w roku 1685 Jan III przyznał dla bractwa w Toruniu, a dodatkowym prawem tamtejszego króla była możliwość bezpłatnego wyrębu drzewa na użytek własny, w królewskich lasach w Krobi. Nadania kolejnych władców,

kat. VI-1

kat. IV-1

kat. IV-18

Oficerowie Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach z lat 1795-1807 i 1827r.
kat. VIII-54

Zum Andenken an das 50jährige Dienst-Jubiläum

König.

1836.

1842.

1864.

Ritter.

1857.

1868.

1875.

1881.

der Schützen-Gilde zu Konitz gewidmet von GOTTLIEB RADKE
1880.

Gottlieb Radke, Król Kurkowy
Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach
w latach 1836, 1842, 1864

kat.VIII-1

Augusta II i Stanisława Augusta, przyznawały również królowi całoroczne zwolnienie od cła za sprowadzone z dowolnego miejsca piwo. Przywilejem króla kurkowego z Chełmna było

kat. V-34

między innymi bezpłatne korzystanie z łąk zwanych strzeleckimi i wolność wyszynku piwa gdańskiego. Zwyczaj korzystania przez króla z łąki położonej przy celestacie w bractwie chojnickim praktykowano jeszcze w okresie dwudziestolecia.

Według regulaminu bractwa strzeleckiego w Chojnicach z 1867 roku zwycięzca strzelania królewskiego jako nagrodę otrzymywał 25 talarów z kasy miasta,

15 talarów z kasy Bractwa oraz srebrny medal o wartości pół guldena. Natomiast w roku 1911 regulamin przewidywał nagrodę za kwotę 30 marek, 45 marek w gotówce i podobnie jak w 1867 roku, srebrny medal.

Jednakże z piastowaniem godności króla kurkowego łączyły się także pewne obowiązki. Praktykowanym w większości bractw zwyczajem było wystawienie uczty królewskiej dla współbraci. Według uchwały Bractwa Strzeleckiego z Chełmna wydanej w roku 1639, na ten cel król otrzymywał ze skrzyni brackiej 60 złotych. Wspomniany regulamin bractwa chojnickiego z 1695 roku podawał nawet wykaz potraw, które powinny znaleźć się na stołach w czasie królewskiej uczty. W myśl regulaminu, na królewski obiad składały się szynka, ser, raki, masło i sucharki. Obowiązkiem Króla Kurkowego z Chełmna było również fundowanie nowego kurka na kolejne strzelanie królewskie. Zwyczaj przekazywania do celestatu portretów przez kolejnych zwycięzców strzelania zielonoświątkowego istniał zapewne już w XVIII wieku. Jako obowiązkowy wymieniony został w regulaminie bractwa chojnickiego w roku 1911.

Oznaką królewskiej godności był klejnot. Jak wynika z pochodzącego z 1417 roku statutu bractwa w Poznaniu, pier-

wotnie wyróżniały króla korona lub wieniec, ozdobione złotem i jedwabiem, które musiał nosić na terenie siedziby bractwa.

W szesnastym wieku wykształcił się zwyczaj noszenia klejnotów w formie łańcucha, albo łańcucha lub szarfy z plakietami. Klejnoty królewskie w postaci łańcuchów z plakietami posiadało wiele pomorskich bractw, m.in. w Chełmnie, Gdańsku, Elblągu, Kwidzynie. Atrybutem Króla Kurkowego w Brodnicy, za czasów pruskiego panowania, był oprócz szarfy z plakietami, miecz wykonany na średniowieczną modłę przez członka tamtejszego bractwa Stumma.

Gustaw Appelt, Król Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach w latach 1889, 1895. kat.VIII-4

Plakiety z wielkiego łańcucha królewskiego z lat 1696-1752.

1) Christian Hutt, 1752 r.
4) Nataniel Pape, 1702 r.

2) Efraim Fleischauer, 1741 r.
5) Godfryd Neustatt, 1720 r.

3) Michael Benwitz, 1702
6) Braun, 1696 r.

kat. IV-1

Najstarszym, a zarazem najbardziej okazałym zabytkiem związanym z Bractwem Strzeleckim w Chojnicach jest wielki łańcuch królewski, z lat 1696-1752. Jego powstanie wiąże się ściśle z regulaminem wydanym przez Radę Miasta w 1695 roku. Punkt XIII regulaminu stanowił, iż „każdorazowy król wienien darować Bractwu Strzeleckiemu szylt srebrny wartości co najmniej dziewięciu florenów”.

Wcześniej oznaką królewskiej godności, jeżeli wierzyć przekazowi autora pierwszej monografii Chojnic Issaakowi Gotfrowi Goedtke, był połączony srebrny łańcuch z kurem, podarowany bractwu w 1474 roku przez króla Kazimierza Jagiellończyka. Według Jana Kaletty, wieloletniego prezesa chojnickiego bractwa, klejnot ten zaginął w czasie potopu szwedzkiego, a w księgach rady wspominany był jeszcze w latach 1570 i 1623. W zbiorach Muzeum Historyczno-Etnograficznego znajduje się, pochodzący z 1827 roku, rysunek Nataniela Gotlieba Benwitza przedstawiający klejnot ofiarowany przez króla, choć jest on raczej wizją tego autora, a nie odzwierciedleniem rzeczywistego wyglądu zaginionego zabytku.

Do dziś z wielkiego łańcucha zachowało się jedenaście tabliczek i niewielki fragment dwunastej. Ponadto na czterech z nich ubytki uzupełniono kawkami innych plakieta. Jedna z plakieta ze względu na zatarty napis pozostaje anonimowa, zarówno co do czasu powstania, jak i osoby fundatora.

Nie wiadomo z ilu plakieta pierwotnie składał się łańcuch. Zdaniem Jana Kaletty, do momentu zaniechania wykonywania postanowień wilkierza z 1695 roku, tj. do roku 1766, przy wielkim łańcuchu znajdowało się 76 blach. Liczba ta wydaje się jednak znacznie zawyżona i wypływa z błędnych założeń. Od 1696 do 1766 roku, zakładając, iż każdorazowy król fundował plakieta, powinno ich być 70. Według zestawienia królów kurkowych sporządzonych przez Jana Kaletkę, strzelania królewskie nie odbywały się w latach: 1702-1717, 1733-1736, 1741-1747, 1753-1763. Daje to w sumie 32 lata bez strzelań o tytuł królewski. Przyjmując zatem ten wynik, liczba plakieta powinna wynosić 38. Przy próbach obliczenia ilości blach przy wielkim łańcuchu należy również wziąć pod uwagę fakt kilkukrotnego zdobywania godności króla przez

19

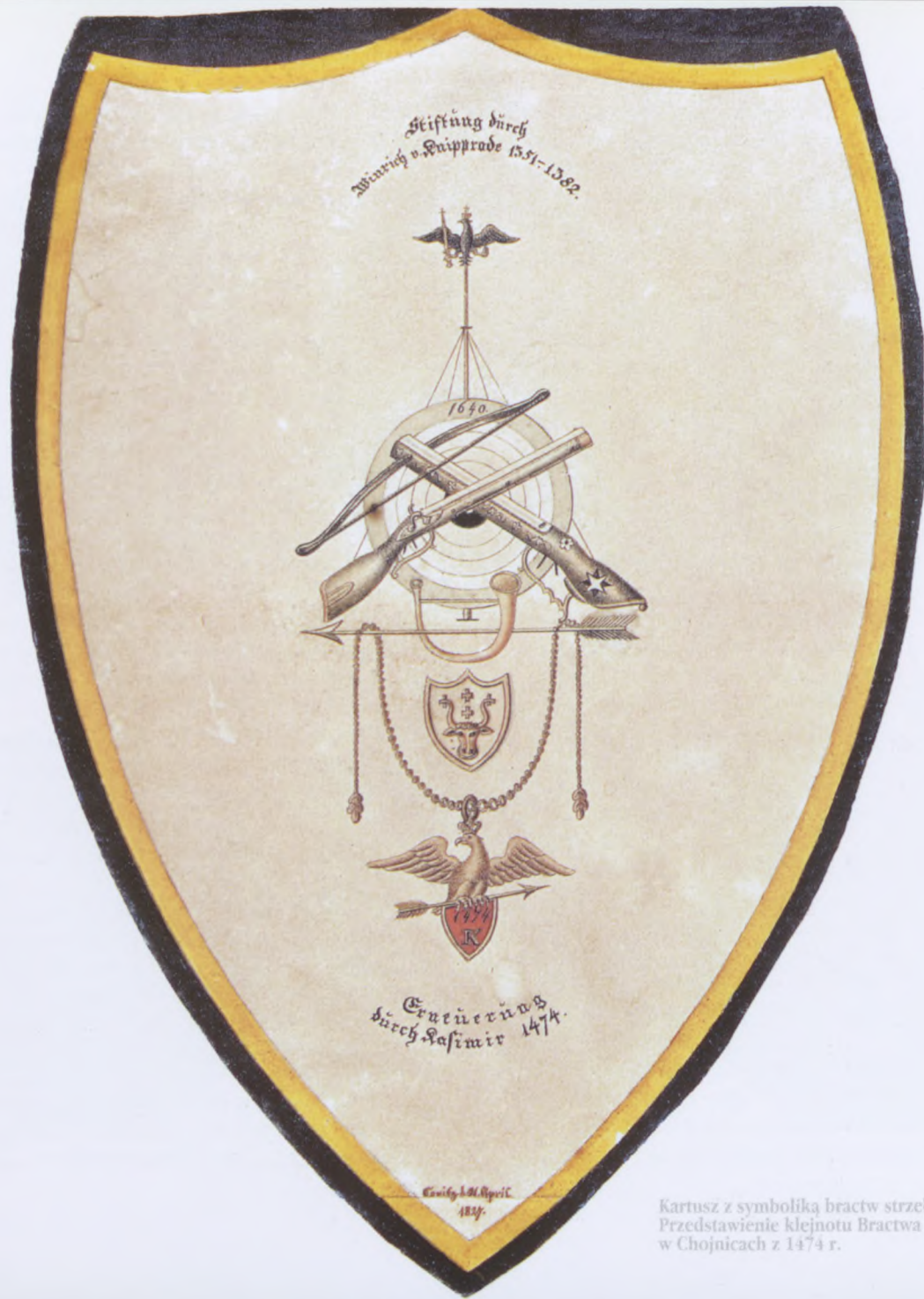
jedną osobę. Opierając się na wspomnianym spisie można stwierdzić to w przypadku następujących osób: Efrema Bornhausera 1721, 1723, 1726; Eliasza Zertenera 1719, 1727; Jakuba Tietza 1725, 1731; Joachima Stahrbuscha 1728, 1741; Marcina Benewitza 1738, 1739; Eliasza Korn 1747, 1750, Dawida Zimmermanna 1752, 1753; Pawła Conitza 1766, 1767. Nie można wykluczyć, iż w przedstawionym powyżej przypadku król, wbrew postanowieniom regulaminu, nie kupował nowej plakieta, rekompensując odstępstwo w inny sposób.

Obecnie ostatnią, czyli najmłodszą zachowaną do naszych czasów, jest plakieta rzeźnika Christiana Hutta, ufundowana przez niego w roku 1752. Wspomniana powyżej plakieta jest jedyną, którą można identyfikować z określonym warsztatem. Na jej powierzchni znajdują się inicjały: IH oraz herb Gdańska, co wskazuje na Jakuba Hasse, działającego w tym mieście w latach 1730-1764. Na wszystkich blachach, z wyjątkiem jednej późniejszej, wybita jest punca, prawdopodobnie kontrybucyjna, z nazwiskiem Litkie.

W wieku XIX i na początku XX, do wielkiego łańcucha doczepiano inne plakiety oraz srebrne medale, które każdorazowy król, w myśl postanowień regulaminów, otrzymywał od bractwa. Dopiero w 1924 roku decyzją Zarządu zostały one usunięte i dołączone do łańcuchów I i II Rycerza. Jedyną plakieta nie będącą integralną częścią królewskiego klejnotu, która nie została odłączona w 1924 roku, doczepiona została do niego, co potwierdza umieszczona na jej odwrocie dedykacja w roku 1888. Jak wyraźnie wskazuje inskrypcja jest to plakieta pamiątkowa wykonana w roku 1851, z okazji obchodów 500-lecia Bractwa Strzeleckiego w Kwidzynie. W zbiorach Muzeum Historyczno-Etnograficznego znajduje się również litografia przedstawiająca celestat kwidzyński, która powstała na tę samą okoliczność co wspomniana plakieta. O związkach tych zabytków świadczy również stylistyczne podobieństwo umieszczonych na nich postaci wielkiego mistrza Winrycha von Kniprode. Prawdopodobnie któryś z członków

kat. IV-1

kat. VIII-61

Kartusz z symboliką bractw strzeleckich.
Przedstawienie klejnotu Bractwa Strzeleckiego
w Chojnicach z 1474 r.

bractwa chojnickiego uczestniczył w obchodach jubileuszu w Kwidzynie, a pamiątki przekazał do rodzimego celestatu.

W XIX wieku łańcuch królewski najczęściej składał się z określonej ilości plakieta, na których grawerowano nazwiska i imiona zwycięzców poszczególnych strzelań królewskich. Jedną z plakieta, wyróżniająca się zazwyczaj formą, upamiętniała okoliczność fundacji lub fundatora klejnotu. W przedstawiony powyżej sposób sporządzone zostały łańcuchy bractw z Wąbrzeźna i Chojnic. Pierwszy z nich wykonany został w 1862 roku, drugi w roku 1897, a jego fundatorem był członek Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach Lewin. W obydwu przypadkach spotykamy się z praktyką, jaką stosowano przy omawianym wyżej wielkim łańcuchu z XVII-XVIII w. Do łańcucha z Wąbrzeźna doczepione zostały, stanowiące zapewne podarunek królów, medale pamiątkowe ze strzelań związkowych w Grudziądzu, Iławie oraz medale z nazwiskami królów z lat 1924-1938. Warto zauważyć, iż do wykonania tych ostatnich użyto również dawnych medali z okresu zaborów.

Nazywany małym łańcuchem klejnot bractwa chojnickiego wzbogacony został już w 1921 roku przez pierwszego polskiego Króla Kurkowego Jana Kaletę o srebrną plakieta, przedstawiającą orła w koronie. W roku 1936 do łańcucha dołączono jeszcze plakieta z wizerunkiem Marszałka Józefa Piłsudskiego, której fundatorem był starosta chojnicki Tadeusz Lipski.

kat. IV-2

TURNIEJE I NAGRODY

W celu doskonalenia umiejętności strzeleckich, oprócz strzelania królewskiego, bractwa organizowały szereg innych zawodów, w których najlepsi strzelcy zdobywali rozmaite trofea. Pomiędzy pierwszą niedzielą po Świętej Trójcy, a św. Marcinem strzelano o *lubek*. Łubkiem nazywano obręcz srebrną, przybraną kwiatami i zielenią, później obręcz zastąpiono srebrnym kubkiem. W początkach sierpnia, zazwyczaj w dniu św. Wawrzyńca, niektóre bractwa urządzały strzelanie o *prezent wołu*. Nazwa zawodów pochodzi od nagrody, którą otrzymywał najlepszy strzelec. W XVII i XVIII wieku wśród nagród rzeczowych najczęściej spotykamy misy, dzbany, kieli chy, talerze, sztucce, puchary, w zależności od zamożności bractwa i rangi zawodów wykonane z kruszców lub cyny, kapelusze i rękawice.

Od połowy XIX wieku upowszechnił się zwyczaj *strzelań żniwnych*. Zawody odbywały się u schyłku lata, a celem dla strzelających była tarcza z namalowanym wieńcem żniwnym. Ten rodzaj strzelań cieszył się dużą popularnością szczególnie w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

W okresie zaborów bractwa pomorskie praktykowały zwyczaj oddawania strzałów w imieniu aktualnego władcy Prus i następcy tronu, a także urządzania zawodów strzeleckich w dniu urodzin panującego. Drugie z wymienionych strzelań bywało, jak w przypadku Wejherowa i Chojnic, wpisywane do statutów bractw. Do konkurencji typowano zazwyczaj najlepszych strzelców, co praktycznie przesądzało wynik strzelania. Zwycięzcami strzelań zostawali więc czasem pruscy monarchowie. W bractwie toruńskim po raz pierwszy w imieniu króla Prus strzelano w roku 1779. Pozostałością tego rodzaju praktyk są klejnoty przekazywane bractwom przez pruskich władców. Wykonane według jednego wzoru, przedstawiają pruskiego orła na obręczy z grawerunkiem określającym ofiarodawcę. Tego typu klejnoty, znane również z Wielkopolski, jeszcze przed wojną znajdowały się w zbiorach Bractwa Strzeleckiego w Toruniu. Pierwszy z nich подарowany został przez księcia Fryderyka Wilhelma, za którego strzelał 12 lipca 1861r.

VIII - 53

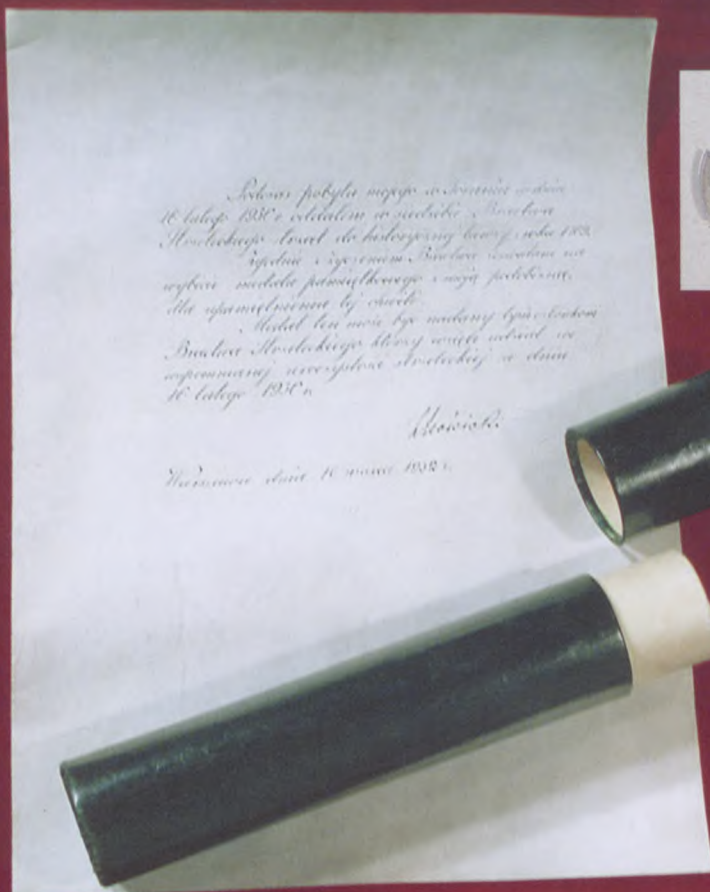

VIII - 52

VIII - 51

Pamiętki uczestnictwa prezydenta Ignacego Mościckiego w strzelaniu zorganizowanym przez Bractwo Strzeleckie w Toruniu, 1930-1932 r.

VII - 5

V - 115

VIII - 50

VIII - 49

mistrz ślusarski Putsbach. Klejnot doczepiony był do łańcucha rycerskiego. W roku 1864 za króla Wilhelma I skutecznie strzelał Trykowski, a klejnot подарowany przez pruskiego monarchę stał się częścią łańcucha królewskiego.

Identyczny w formie, zachowany do dziś, klejnot otrzymało od księcia pruskiego Fryderyka Leopolda Bractwo Strzeleckie w Szczecinie w roku 1886.

W XIX wieku cyklicznie urządzano strzelania prowincjonalne, których gospodarzami co dwa lata było inne bractwo.

Wspomniane zawody upamiętnia szereg zachowanych odznak pamiątkowych. Wśród nich znajduje się order w formie

gwiazdy, będący nagrodą dla króla strzelania związkowego z roku 1897, którym został wówczas Max Lange z Torunia. Bractwo w Wejherowie, obok tradycyjnego strzelania zielonoświątkowego urządzało także turniej określany jako „strzelanie do ptaka” (*Vogelschißen*), gdzie na najlepszego strzelca czekała wysoka premia pieniężna.

W niepodległej Polsce organizowano również zawody strzeleckie z okazji obchodów świąt narodowych, m.in. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja, odzyskania niepodległości. Poszczególne bractwa urządzały strzelania jubileuszowe lub w związku z wizytami dostojnych gości. Bractwo toruńskie urządzało także tzw. strzelanie myśliwskie. W latach 1922-1939 regularnie odbywały się strzelania w czasie kongresów Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej. W ostatnich miesiącach przed okupacją, w myśl wytycznych zawartych w okólniku nr 90 Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej, bractwa aktywnie wzięły

kat. IV-6

udział w gromadzeniu środków na Fundusz Obrony Narodowej. Na strzelaniach wystawiano tarcze „Obrona Narodowa”, a pieniądze uzyskane z opłat za strzelanie, jak również te wypłacane bezpośrednio z kasy bractw, przeznaczano na zakup sprzętu wojskowego.

Mówiąc o organizowanych turniejach, nie sposób nie wspomnieć osobistości które w nich uczestniczyły. Dwukrotnie w strzelaniach chojnickiego bractwa brał udział Książę Michał Radziwiłł. Jego подарunkiem dla chojnickiej konfraterni były w roku 1721 srebrny kubek, a w roku 1752 srebrna pozłacana konewka. W 1844 r. obydwa przedmioty na skutek pożaru uległy całkowitemu zniszczeniu. Z tego właśnie srebra w tym samym roku wykonano zachowany do dziś kufel, zwany pucharem radziwiłowskim. Owym pucharem bractwo chojnickie witało znamienitych gości odwiedzających nasze miasto. Użyto go między innymi podczas wizyty w Chojnicach Prezydenta RP prof. Ignacego Mościckiego 6 VIII 1927 r., któremu puchar podawał Kilian Troka.

Prezydenta Mościckiego gościło także Bractwo Strzeleckie w Toruniu podczas obchodów dziesięciolecia odzyskania Pomorza w 1930 roku. Na toruńskiej strzelnicy Prezydent strzelał do pochodzącej z XVIII w. tarczy, do której wcześniej strzelał król August II i car rosyjski Piotr I. Materialnymi pozostałościami tej wizyty są fotografie, medal pamiątkowy oraz spisana na pergaminie i opatrzona prezydenckim podpisem zgoda na jego wybicie.

Nagrody otrzymywane przez zwycięzców poszczególnych strzelań miały różne postacie. Gama nagród w okresie dwudziestolecia była niezwykle różnorodna. Na liście ofiarodawców nagród za strzelanie z okazji 550-lecia istnienia Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, które miało miejsce w 1938 roku, znajdujemy m.in. sztucce, zastawy stołowe, dywany, broń, amunicję, zegary, barometr i wiele innych przedmiotów. W strzelaniach urządzanych przez chojnickie bractwo

kat. VI-2

u schyłku sezonu nagrodami były również barany, zające czy drób. Na jednym z turniejów rozegranych w Chojnicach nagrodę stanowił worek mąki ufundowany przez właściciela młyna.

Jednakże w omawianym okresie, oprócz pucharów, najpopularniejszą formą trofeów były odznaczenia, medale i krzyże. Są one dzisiaj najczęstszymi pamiątkami po dawnych bractwach. Ilość zdobywanych orderów dobrze ilustruje zarządzanie Bractwa Strzeleckiego w Toruniu. W marcu 1926 roku tamtejszy Zarząd uchwalił, aby ograniczyć ilość noszonych odznak, a za każde 25 zdobytych, przyznawano jeden złoty krzyż. Dla Pomorza najczęstszym producentem odznak był mieszczański w Bydgoszczy przy ulicy Dworcowej 28 zakład złotniczy Pawła Kindera, który również był członkiem Bractwa Strzeleckiego w Bydgoszczy. Mniejszą rolę odgrywała wytwórnia odznaczeń Stefana Zygmianiaka z Poznania, a przewagę pracowni Kindera potwierdza fakt, iż 55 z 96 prezentowanych na wystawie odznak z lat 1920-1939 pochodzi właśnie z jego warsztatu.

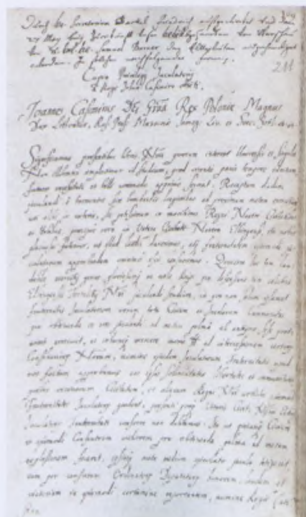
ORGANIZACJA WĘWNETRZNA

Organizacje wewnętrzne bractw regulowały statuty i przywileje monarsze. Każde z bractw posiadało własne przepisy. Określały one sposoby wyboru władz i zakres ich kompetencji, zasady przyjmowania w poczet członków bractwa, cele działalności, ustalały zasady strzelań etc.

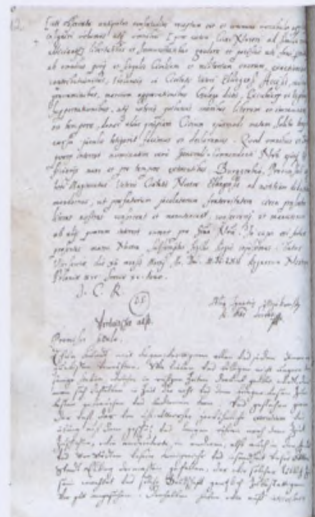
Najstarszą spotykaną w źródłach jest funkcja starszego. Urząd ten wymieniony został w cytowanym wyżej wilkierzu ze schyłku XIV w., będącym najwcześniejszym dokumentem organizacyjnym Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach. Obok starszych, którym pozostali członkowie konfraterni winni byli posłuszeństwo, dokument wymienia także mistrzów ogrodu.

Wilkierz bractwa chełmińskiego ze schyłku XVII wieku, oprócz starszego wymienia również *stołowych*, czyli *panów starszych* oraz *panów młodszych*. Z innych urzędów doku-

ment wymienia *marszałka* i *podmarszałka*. Do ich obowiązków należało zapewnienie porządku w czasie obrad bractwa, przemarszów, strzelań czy nabożeństw. Pieczęć nad sztandarem bractwa sprawował *chorąży*. W bractwie chełmińskim spotykamy także funkcje *kiercmistrza* i *podkiercmistrza*, których obowiązkiem było czuwanie nad oświetleniem kościoła w trakcie nabożeństw brackich. Regulamin bractwa chojnickiego z 1695 roku wymienia *starszych* i *mistrzów bractwa* oraz *dozorcę tarczy*.

Odpis przywileju Jana Kazimierza z 1662 r.

kat. VII-7

Najwyższą władzą w bractwach było zebranie wszystkich członków, zwane sesją czyli późniejsze zebranie walne, które dokonywało wyboru zarządu, pełniącego władzę wykonawczą. Na czele bractwa stał *starszy*, zwany również *cechmistrzem*. Czuwał on nad przestrzeganiem postanowień statutowych, zarządzał kasą bractwa i dbał o jego interesy gospodarcze, a także reprezentował bractwo w kontaktach z władzami. Prowadzenie ksiąg, protokolowanie obrad itp. należało do zadań *pisarza*. Brat odpowiedzialny za oznaczanie trafień podczas strzelań nosił miano *pisarza dolowego*, w późniejszym okresie zwanego *tarczowym*.

Rozbudowę struktur organizacyjnych przyniósł wiek XIX. Organem wykonawczym bractw był zarząd (*Vorstand*). W drugiej połowie XIX wieku w bractwie chojnickim składał się on z każdorazowego króla strzelania zielonoświątkowego, kapitana (odpowiednika późniejszego prezesa) i pozostałych oficerów oraz sześciu wybranych drogą losowania członków.

Bardziej precyzyjną listę składu zarządu znamy z roku 1911. Jak w latach poprzednich, w zarządzie zasiadał król, następnie kapitan i jego zastępcy, sekretarz (*Schriftführer*), skarbnik (*Rechnungsführer*), zarządca ruchomości (*Grundstücksverwalter*), dwóch strzel mistrzów (*Schiesmeister*) i czterech ławników (*Beisitzer*). Z innych ciekawych funkcji warto wymienić naczelnika rozrywki (*Vergnügungsvorsteher*), który odpowiedzialny był za organizację wszelkich imprez rozrywkowych w bractwie wejherowskim. Funkcja prezesa (*Hauptmann*) pełniona była w zasadzie kadencyjnie, choć znane są przypadki wieloletniego jej sprawowania. W bractwie toruńskim aż 25 lat funkcję tę piastował Ernst Plengorth.

W okresie II Rzeczypospolitej widać pewną redukcję składu ilościowego zarządu, a także usunięcie niektórych funkcji znanych z okresu zaborów. Niejako pozostałością okresu pruskiego było zasiadanie Króla Kurkowego w zarządzie, co miało miejsce m. in. w Wejherowie, Chojnicach, Starogardzie Gdańskim.

Obecność bractw kurkowych na Pomorzu w okresie 1920-1939 jest niezwykle wyraźna. Delegacje brackie często uczestniczą w spotkaniach z przedstawicielami władz państwowych, a lansowane wówczas hasło „Ćwicz oko i dłoń w Ojczyzny obronie” zapewnia organizacjom ich przychylność.

W latach 1921-22 podjęto także udaną próbę konsolidacji ruchu strzeleckiego w Polsce. Inicjatorem przedsięwzięcia był prezes Bractwa poznańskiego Jan Łuczak. Pierwszy zjazd delegatów odbył się 7 VIII 1922 roku w hali poznańskiego „Bazaru”. Jego efektem było utworzenie Zjednoczenia Bractw Strzeleckich Zachodnich Ziem Polskich, które w roku 1927

zmieniło nazwę na Zjednoczenie Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej. W obradach uczestniczyło 133 przedstawicieli bractw z całego kraju. Do Zjednoczenia Bractwo Kurkowe z Chojnic przystąpiło prawdopodobnie już w 1923 roku.

Kongres Bractw Kurkowych w Gdyni, na pierwszym planie z prawej wojewoda pomorski Władysław Raczkiewicz, obok ks. kan. Teodor Turzyński, pierwszy z lewej komisarz rządu w Gdyni Franciszek Sokół, 1936 r.

W okresie dwudziestolecia bractwa strzeleckie na polskim Pomorzu skupione były w Okręgu Bałtyckim i Okręgu Pomorskim. Do pierwszego należały: Chojnice, Gdynia,

Gniew, Kartuzy, Kościerzyna, Pelplin, Puck, Starogard Gdański, Tczew, Tuchola, Wejherowo. W Okręgu Pomorskim zrzeszone były następujące miasta: Brodnica, Chełmno, Chełmża, Działdowo, Golub, Gruczno, Grudziądz, Kowalewo, Lidzbark, Podgórz, Sępólno Krajeńskie, Solec Kujawski, Świecie, Toruń, Wąbrzeźno i Więcbork.

INTRODUCTION

The preview of the exhibition 'The Historical Marksmen's Fraternities in Chojnice and Pomerania' organised by the History and Ethnography Museum in Chojnice (where it was also held) was one of the elements of the convention of the Board of EGS (European Society of Historic Marksmen) which took place in Chojnice on 20-23 April 2006. The organiser and host of the convention was the Marksmen's Fraternity in Chojnice.

The exhibition consists of over two hundred exhibits taken from museums, archives, private collections, and the collections of the Chojnice Marksmen's Fraternity, which together form a chronological presentation covering the period from the Middle Ages to 1939 when the activities of the marksmen's fraternities came to an end.

The exhibits are divided into four thematic categories: shooting contests, prizes awarded at shooting contests, the internal organisation of the fraternities, and the office of 'King' of the marksmen. This is a completely arbitrary division and the different sections of the exhibition overlap to some extent – in fact the main reason this classification was used is because the degree to which artefacts from different organisations are preserved is extremely varied.

As the title of the exhibition suggests the main focus of the exhibition are artefacts associated with the history of the Chojnice Marksmen's Fraternity. However, because of the lively contacts between the Pomeranian fraternities in the 19th century, especially in the period 1920-1939, the organisers thought it would be interesting to present the history of the Chojnice Fraternity in a broad Pomeranian context. The extremely complicated history of the region is reflected in the origins of the presented artefacts. For example, alongside badges of fraternities which belonged to the United Marksmen's Fraternities of the Polish Republic in the interwar peri-

od one can see badges of fraternities from Malbork, Elblag, Frombork, Braniewo and Slupsk.

The descriptive part of the catalogue is divided into two sections: the first describes the formation of the marksmen's fraternities and discusses the areas which the exhibition attempts to illustrate. The text avoids excessive historical detail, aiming to provide a brief though informative introduction to the matter at hand.

The second section contains a list of all the exhibits, though the scheme used in the catalogue does not coincide exactly with the arrangement of the exhibition. The badges, for example, have been divided into two groups, the first consisting of badges from the partition period and badges of fraternities which were situated outside Polish territory during the interwar period, while the second group divides the badges into two regions: the Baltic region (which includes the only example of a badge from the Shooting Fraternity in Skarszewy) and the Pomerania region. Please note that the information in the catalogue is based on data from 1938, which means that absolute accuracy cannot be guaranteed in every case.

Individual entries contain information about the materials from which the artefacts were made, their dimensions, inventory numbers, and the name of the organisation from which they were borrowed. In some cases, especially in the photograph captions, the information used was taken from documentation supplied by these organisations.

It would not have been possible to assemble such a large number of exhibits without the assistance of numerous groups and institutions, all of which are credited in the catalogue. We would therefore like to sincerely thank the directors and employees of these organisations for all the help they gave us, as well as the individuals who contributed to the exhibition on a private basis.

Die Eröffnung der Ausstellung „Historische Schützenvereine in Chojnice und Pommern“, vorbereitet und vorgestellt vom Museum für Geschichte und Ethnografie Chojnice, wurde im Rahmen der Frühjahrstagung des EGS Präsidiums (Europäische Gemeinschaft Historischer Schützen) am 20.–23. April 2006, dessen Organisator und Gastgeber der Schützenverein Chojnice war, veranstaltet.

Die Ausstellung präsentiert über zweihundert Ausstellungsstücke aus Museen, Archiven, Privatsammlungen und den Sammlungen des Schützenvereins Chojnice.

Die chronologische Darstellung beginnt im Mittelalter und endet im Jahr 1939, als die Tätigkeit der Schützenvereine eingestellt wurde. Der Aufbau der Ausstellung gliedert sich in 4 Themenbereiche: Schießen, Schießpreise, interne Struktur von Schützenvereinen und „Institution“ des Schützenkönigs. Diese Aufteilung ist selbstverständlich eine Sache der Definition, somit ist die Abgrenzung der Themenbereiche nicht durchgehend exakt. Diese Art der Gliederung war hauptsächlich durch den sehr uneinheitlichen Erhaltungszustand der mit einzelnen Organisationen verbundenen Exponate bedingt.

Aus verständlichen Gründen sind Kern der Ausstellung, wie schon der Titel sagt, historisch wertvolle Stücke, die mit der Geschichte des Schützenvereins Chojnice zusammenhängen. Doch wegen der sehr engen Beziehungen zwischen den einzelnen Schützenvereinen Pommerns im 19. Jh. und insbesondere zwischen 1920-1939 scheint der Versuch der geschichtlichen Darstellung des Schützenvereins Chojnice vor einem breiteren Hintergrund als durchaus begründet. Die sehr bewegte Geschichte der Region prägte auch die Abstammung der Ausstellungsstücke. So werden Sie hier beispielsweise die Abzeichen des Polnischen Verbandes der Schützenvereine aus der Zwischenkriegszeit oder Abzeichen

der Schützenvereine Malbork, Elblag, Frombork, Braniewo bzw. Slupsk sehen.

Der beschreibende Teil des Katalogs setzt sich aus zwei Bereichen zusammen. Im Ersten wird die Entstehung der Schützenvereine dargestellt und der Versuch unternommen, einige Fragen anhand der Ausstellungsstücke zu erläutern. Gleichzeitig sei vermerkt, dass dies schon wegen dem Charakter der Darstellung nicht vollständig gelingen kann.

Der zweite Teil beinhaltet die Auflistung aller Ausstellungsstücke, wobei die hier verwendete Anordnung mit dem Schema der Ausstellung nicht identisch ist. Die Abzeichen werden in zwei Gruppen gegliedert. Die Erste besteht aus Abzeichen aus der Zeit der Teilungen Polens sowie aus der Zwischenkriegszeit und präsentiert Abzeichen von Schützenvereinen, die außerhalb der Grenzen Polens tätig waren. Innerhalb der zweiten Gruppe werden Exponate geordnet nach Regionen: Baltische, unter der auch das einzige verfügbare Abzeichen des Schützenvereins Skarszewy vorgestellt wird und Pommerische, präsentiert. Anzumerken sei, dass sich die Ausstellung auf Angaben stützt, die aus dem Jahre 1938 stammen. Die einzelnen Vermerke informieren über Material, Ausmaße, Inventarnummer sowie Institution, die ein Exponat für die Zwecke der Ausstellung freundlicherweise zur Verfügung gestellt hat. In einigen Fällen, insbesondere bei den Bilderuntertiteln wurden Informationen aus verfügbaren Unterlagen herangezogen.

Die Vorstellung einer solchen Vielzahl an historischen Ausstellungsstücken wäre ohne den Beitrag der genannten Einrichtungen nicht möglich. An dieser Stelle möchten wir uns bei den Direktoren und Mitarbeitern dieser Institutionen sowie bei beteiligten Privatpersonen für Ihre freundliche Unterstützung herzlich bedanken.

PREZENTOWANE NA WYSTAWIE ZABYTKI POCHODZĄ Z NASTĘPUJĄCYCH MUZEÓW,
ZASOBÓW ARCHIWALNYCH I KOLEKCJI:

MUZEUM OKRĘGOWE W BYDGOSZCZY

MUZEUM W BRODNICY

MUZEUM ZIEMI CHELMIŃSKIEJ W CHELMNIE

MUZEUM HISTORYCZNO-ETNOGRAFICZNE W CHOJNICACH

MUZEUM REGIONALNE W CZŁUCHOWIE

MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNE W ELBLĄGU

MUZEUM POCZĄTKÓW PAŃSTWA POLSKIEGO W GNEŹNIE

MUZEUM MIASTA GDYNI

MUZEUM W GRUDZIĄDZU

MUZEUM ZAMKOWE W MALBORKU

MUZEUM ZIEMI PUCKIEJ W PUCKU

MUZEUM POMORZA ŚRODKOWEGO W SŁUPSKU

MUZEUM ZIEMI KOCIEWSKIEJ W STAROGARDZIE GDAŃSKIM

MUZEUM OKRĘGOWE W TORUNIU

MUZEUM BORÓW TUCHOLSKICH W TUCHOLI

MUZEUM PIŚMIENICTWA I MUZYKI KASZUBSKO-POMORSKIEJ W WEJHEROWIE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BYDGOSZCZY

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W GDAŃSKU

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W TORUNIU

BRACTWO KURKOWE W CHOJNICACH

KOLEKCJE PRYWATNE

**DAWNE KURKOWE BRACTWA STRZELECKIE
W CHOJNICACH I NA POMORZU**

KATALOG

NOTA KATALOGOWA

Niniejszy katalog obejmuje 260 pozycji inwentarzowych, ujętych w ośmiu następujących rozdziałach tematycznych:

- I MILITARIA (1-18)
- II UMUNDUROWANIE (1-2)
- III SZTANDARY (1-2)
- IV KLEJNOTY I ODZNAKI KRÓLEWSKIE (1-21)
- V MEDALE, ODZNAKI (1-122)
- VI PUCHARY I INNE (1-6)
- VII ARCHIWALIA (1-28)
- VIII IKONOGRAFIA (1-61)

W obrębie każdego rozdziału w zasadzie obowiązuje porządek chronologiczny z niezależną numeracją. W niektórych przypadkach, szczególnie przy opisach zdjęć, posłużono się informacjami zawartymi w otrzymanej dokumentacji.

Adres katalogowy każdego eksponatu obejmuje kolejno następujące dane:

- nazwa i data powstania
- technika
- wymiary

- sygnatura
- właściciel
 - w przypadku własności muzealnej numer inwentarzowy
 - w przypadku archiwum - nazwa zespołu akt i numer inwentarzowy

Spis zastosowanych skrótów:

- dl. – długość
- fot. – fotografia
- il. – ilustracja
- kat. – katalog
- KBS – Kurkowe Bractwo Strzeleckie
- nr inw. – numer inwentarzowy
- nr – numer
- ok. – około
- prow. – prowincja
- s. – strona
- ss. – suma stron
- sygn. – sygnatura
- syst. – system
- szer. – szerokość
- wys. – wysokość
- ∅ – średnica
- MHE – Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach

I. MILITARIA

I. 1 Karabin z zamkiem kapiszonowym, wzór M 1842, Francja, XIX w.

stal, drewno; wymiary: dł. całkowita 1427 mm,
dł. lufy 1087 mm, kaliber 18,3 mm
sygn. M.RE N.LE DE S.T ETIENNE

Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku,
nr inw. MPŚ-S/1216

I. 2 Karabin z zamkiem kapiszonowym, Francja XIX w.

stal, drewno; wymiary: dł. całkowita 1360 mm,
dł. lufy 900 mm, kaliber 18,3 mm
sygn. M.RE N.LE DE S.T ETIENNE

Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku,
nr inw. MPŚ-S/1212

I. 3 Sztucer tarczowy, syst. Aydt, Niemcy, XIX/XX w.

stal, drewno;
wymiary: dł. całkowita 1202 mm, dł. lufy 717
mm, kaliber 7,6 mm
sygn. C. G. HAENEL SUHL

Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku,
nr inw. MPŚ-S/1544

I. 4 Sztucer myśliwski i tarczowy z zamkiem kapiszonowym, Polska 1870 r.

stal, drewno; wymiary: dł. całkowita 1173
mm, dł. lufy 913 mm, kaliber 12 mm

sygn. JG: HÖFELMAIER W KRAKOWIE

Muzeum Zamkowe w Malborku, nr inw.
MZM/103/mt

I. 5 Sztucer myśliwski z zamkiem kapiszonowym, 1782 r.

stal, drewno;
wymiary:
dł. całkowita 980
mm, dł. lufy 570
mm, kaliber 10 mm

sygn. C.G: THUST.
IN LICHTEN STEIN.
1782.

Muzeum Zamkowe
w Malborku,
nr inw. MZM/64/mt

I. 6 Strzelba bratysławska z zamkiem kapiszonowym, Czechy ok. poł. XIX w.

stal, drewno,
mosiądz;
wymiary:
dł. całkowita
1531 mm,
dł. lufy 1205
mm,
kaliber 14,8 mm

sygn. E. CHO-
LIK RESPURG

Muzeum
Zamkowe
w Malborku,
nr inw.
MZM/75/mt

I. 7 Sztucer myśliwski z celownikiem otworowym, syst. Aydt, Niemcy ok. 1900 r.

stal, drewno;
wymiary:
dł. całkowita 1216 mm,
dł. lufy 720 mm,
kaliber 7,6 mm
sygn. na lufie
C.G. HAENEL, SUHL
Muzeum
Zamkowe w Malborku,
nr inw. MZM/430/mt

I. 8 Sztucer tarczowy, syst. Aydt, Prusy II poł. XIX w.

stal, drewno; wymiary: dł. całkowita 1240 mm, dł. lufy 750 mm, kaliber 7,6 mm
sygn. KELBER & ZWIELICH, DANZIG
Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/ 393

I. 9 Sztucer tarczowy, syst. Henry-Martini, Niemcy, II poł. XIX w.

stal, drewno; wymiary: dł. całkowita 1119 mm, dł. lufy 690 mm, kaliber 9,8 mm
sygn. G. NOACK, BERLIN
Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/390

I. 10 Sztucer tarczowy, syst. Henry-Martini, Prusy, II poł. XIX w.

stal, drewno, róg,

wymiary:
dł. całkowita
1210 mm,
dł. lufy 710,5 mm,
kaliber 9 mm

sygn. G. GODDAL,
GRAUDENZ

Muzeum
Okręgowe
w Toruniu,
nr inw. MT/B/ 414

I. 11 Prochownica myśliwska, Polska
(?) XVIII-XIX w.

róg, drewno, brąz, sznurek;
wymiary: wys. 228 mm; szer. 100 mm
Muzeum Zamkowe w Malborku,
nr inw. MZM/115/mt

I. 12 Prochownica myśliwska z dozownikiem, Polska (?) XIX w.

róg, brąz, szkło;
wymiary: wys. 210 mm, szer. 74 mm
Muzeum Zamkowe w Malborku,
nr inw. MZM/142/mt

I. 13 Prochownica myśliwska, Europa
Środkowa XIX w.

róg, drewno;
wymiary: wys. 210 mm, szer. 78 mm
Muzeum Zamkowe w Malborku,
nr inw. MZM/486/mt

I. 14 Forma do odlewania kul, Prusy
(?) XIX w.

stal, wymiary: dł. całkowita 220 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach, nr inw. MCh/H- 59

I. 15 Kule ze strzelnicy
w fosie staromiejskiej
w Toruniu, XVIII w.

olów;
wymiary: \varnothing 12,2-16
mm
Muzeum Okręgowe
w Toruniu,
nr inw. MT/B/ 521/1-7

I. 16 Kusza myśliwska, Niemcy
Południowe ok. 1751 r.

stal, drewno, kość; wymiary: dł. łoża
710,5 mm; rozpiętość łuku 580 mm
Muzeum Zamkowe w Malborku,
nr inw. MZM/258/mt

I. 17 Kusza myśliwska, Prusy (?) XIX w.

stal, drewno, kość; wymiary: dł. łoża 780 mm,
rozpiętość łuku 695 mm

Muzeum Zamkowe w Malborku,
nr inw. MZM/18/mt

I. 18 Kusza myśliwska, Europa XIX w.

stal, drewno, mosiądz; wymiary: dł. łoża 850 mm,
rozpiętość łuku 820,5 mm
Muzeum Zamkowe w Malborku, nr inw. MZM/40/mt

II. UMUNDUROWANIE

II. 1 Kurtka mundurowa
Bractwa Strzeleckiego
w Chojnicach,
okres międzywojenny.

sukno, aksamit;
wymiary dł. 820 mm; szer.
ramion 540 mm

Muzeum Historyczno-Etno-
graficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-546

II. 2 Pióro z orzelkiem do kapelusza Bractwa Strzeleckiego
w Chełmnie, okres międzywojenny.

w oprawie; wymiary: 199x307 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/1021

III. SZTANDARY

III. 1 Sztandar Bractwa Strzeleckiego w Wejherowie, 1923 r.

tkanina, dekoracja malarska;
wymiary: 1400x1750 mm
Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-
Pomorskiej w Wejherowie,
nr inw. MPiMK-P/Sz/706

III. 2 Sztandar Bractwa Strzeleckiego w Grudziądzu, 1924 r.

tkanina, haft wielobarwną nicią;
wymiary 1075x820 mm,
dł. drzewca 1120 mm
Muzeum w Grudziądzu,
nr inw. MG/HA/9

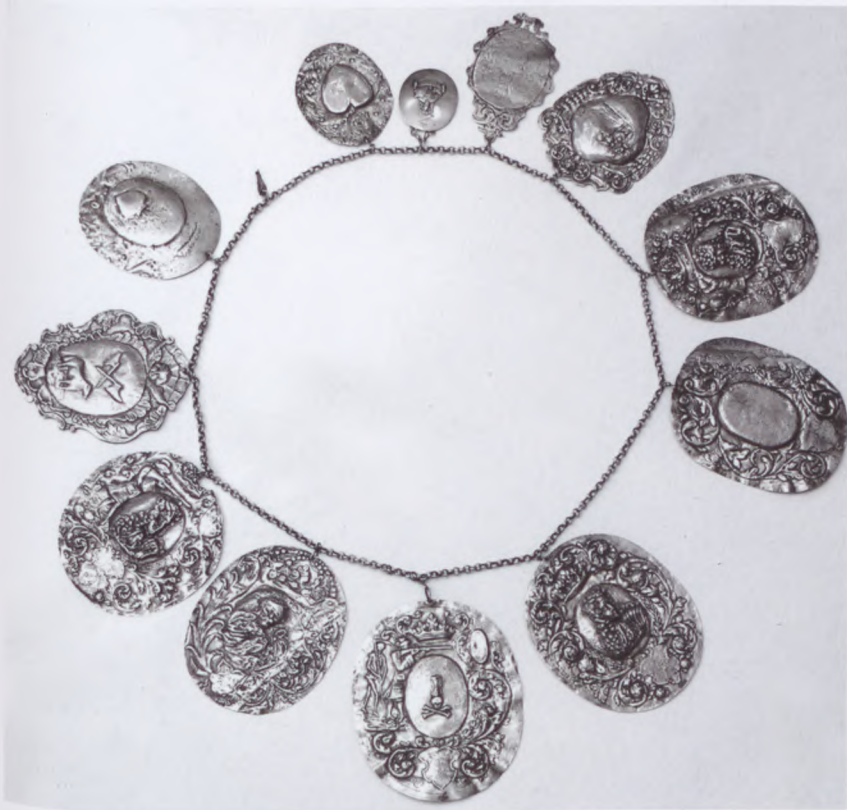

kat. VIII

J. Koy & N. S. 1927.

IV. KLEJNOTY I ODZNAKI KRÓLEWSKIE

IV. 1 Wielki łańcuch królewski Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1696-1851 r.

srebro; 12 plaket, wymiary: 132,4x160,4 mm, 148,8x170 mm, 140x170 mm, 147,4x175 mm, 148x159 mm, 95x120 mm, 153,6x183 mm, 119x150 mm, 95x152 mm, 135x165 mm, 119x143,5 mm, 60x75 mm; dł. całkowita łańcucha: 1480 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-259

Jan Kaletta, Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego
w Chojnicach w latach 1921, 1925, 1932, 1935.

IV. 2 Mały łańcuch królewski Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1897-1920 r.

srebro; 18 plaket, wymiary: 50x50 mm, dł.
całkowita łańcucha: 420 mm.

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojni-
cach, nr inw. MCh/H-258

IV. 3 Plakietka małego łańcucha kró-
lewskiego Bractwa Strzeleckiego
w Chojnicach, 1921 r.

srebro, aksamit; wymiary: 87x121 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Choj-
nicach, nr inw. Mch/AM-627

IV. 4 Plakieta z szarfy królewskiej (?),
Król Kurkowy Michał Magdaliński,
Polska 1779 r.

srebro; wymiary: 70,8x89,5 mm
Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/S/10418

IV. 5 Łańcuch królewski Bractwa
Strzeleckiego w Wąbrzeźnie 1862-1922 r.

srebro; 16 plakieta,
wymiary: (11 szt.) 36,4x46,5 mm;
(2 szt.) 45,5x55,4 mm; (2 szt.) 62,9x38,5 mm,
(1 szt.) 50,7x52,2 mm,
plakieta w formie sześcioramiennej gwiazdy
95,3x78,6 mm,
długość całkowita łańcucha: 830 mm

doczeplone:

- Medal pamiątkowy Bractwa Strzeleckiego
w Grudziądzu, 1913 r.

srebro; wymiary: ϕ 35,3 mm,
sygn. OERTEL BERLIN

- Medal pamiątkowy, X Zawody Związku
Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie,
Iława 1907 r.

srebro; wymiary: ϕ 39,3 mm

- Medal pamiątkowy, IX Zawody Związku
Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie,
Grudziądz 1905 r.

srebro; wymiary: ϕ 38,9 mm, sygn. OERTEL

- Medal pamiątkowy, Stanisław Małski,
Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego
w Wąbrzeźnie, 1938 r.

srebro; wymiary: ϕ 32,8 mm, sygn. E
(przerobiony z odznaki pamiątkowej strzelania
w Grudziądzu 1913 r.)

- Medal pamiątkowy, Stanisław Chwałkowski, Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego w Wąbrzeźnie, 1924 r.

srebro; wymiary: \varnothing 33 mm (wykonany z niemieckiego medalu lub monety)

- Odznaka pamiątkowa, K. Góralski, Król Bractwa Strzeleckiego w Wąbrzeźnie, 1929, 1930, 1931 r.

srebro; wymiary: 64,4x7,3 mm

- Medal pamiątkowy, Franciszek Rogowski, Król Bractwa Strzeleckiego w Wąbrzeźnie, 1927, 1937 r.

srebro; wymiary: \varnothing 33 mm (wykonany z niemieckiego medalu lub monety)

- Medal pamiątkowy, Franciszek Biały, Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego w Wąbrzeźnie, 1926 r.

srebro; wymiary: \varnothing 36,8 mm, sygn. KINDER

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/646

IV. 6 Klejnot Stowarzyszenia Strzeleckiego w Szczecinie, 1885 r.

srebro; wymiary: \varnothing 93,6 mm, dl. łańcucha 292 mm,
sygn. S WAGNER BERLIN
Muzeum Początków Państwa
Polskiego w Gnieźnie,
nr inw. MPPPG/S/542

IV. 7 Medal pamiątkowy, Król V Zawodów Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Malbork 1897 r.

srebro, złocenie, tkanina; wymiary: medal 58,6x65,5 mm, przywieszka 39,2x19,9 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/dep.52

IV. 8 Odznaka pamiątkowa, Haldern Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego w Starogardzie Gdańskim, 1906 r.

srebro; wymiary: 54x55 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej
w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/224

IV. 9 Medal pamiątkowy, Jan Pilar, Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego w Starogardzie Gdańskim, 1921 r.

srebro, tkanina; wymiary: 85,7x82,3 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH 172

IV. 10 Plakietka łańcucha, Józef Kitowski, II Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego w Gdyni, 1931 r.

srebro, złocenie, emalia; wymiary: 80,4x73,6 mm,
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH/509

IV. 11 Plakietka łańcucha, Wojciech Mikołajczyk, III Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego w Gdyni, 1932 r.

srebro, złocenie, emalia; wymiary: 80,4x75 mm, sygn. KINDER
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH 508

IV. 12 Odznaka pamiątkowa, Król Żniwny Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1930 r.

srebro, złocenie, szkło, emalia; wymiary: 51,3x52,7 mm, sygn. RR

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/707

IV. 13 Order, Król Jubileuszowy Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1926 r.

srebro, złocenie, emalia; wymiary: 80,4x81,7 mm,
dł. łańcucha 854 mm

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/960

IV. 14 Odznaka pamiątkowa, Król Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1908 r.

srebro, złocenie, emalia;
wymiary: 63,9x61,9 mm

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie,
nr inw. MZCh/H/194

IV. 15 Odznaka pamiątkowa, Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1932 r.

srebro, złocenie, emalia; wymiary: odznaka
48,5x48,1 mm, przywieszka 33,9x22,7 mm

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie,
nr inw. MZCh/H/618

IV. 16 Odznaka pamiątkowa, Król Jubileuszowy Bractwa Strzeleckiego w Chełmży, 1938 r.

srebro, złocenie, emalia; wymiary: odznaka
60x65 mm, przywieszka 22,4x24 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/B/591

IV. 17 Order, Król Podokręgu Sępólno, 1927 r.

srebro; wymiary: 68,2x70 mm
sygn. KINDER
Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-659

IV. 18 Order, Król Podokręgu Chojnice, 1931 r.

srebro, złoto, szkło, emalia;
wymiary: 71x92 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-914

IV. 19 Order, Król Okręgu Bałtyckiego, 1935 r.

srebro, złoto;
wymiary:
74,6x94,7 mm,
dł. łańcucha:
267 mm
sygn. KINDER
BYDGOSZCZ

Muzeum
Historyczno-
Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw.
MCh/H-915

IV. 20 Odznaka pamiątkowa, Król Jubileuszowy Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1938 r.

srebro, emalia;
wymiary: 51,2x51,2 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/AM-628

IV. 21 Order, Nagroda Prezesa Okręgu Bałtyckiego z okazji 550-lecia istnienia Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1938 r.

srebro, złoto, emalia;
wymiary: 86,7x94,6 mm, 37,1x77,9 mm, dl.
łańcucha: 330 mm,
sygn. P. KINDER/BYDGOSZCZ/800

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-916

V. MEDALE, ODZNAKI

XIX/XX w.

V. 1 Odznaka pamiątkowa, Święto Strzeleckie Prowincji Prusy Zachodnie, Grudziądz 1891 r.

srebro; wymiary:
27,4x31,9 mm

Muzeum Okręgowe
w Toruniu,
nr inw. MT/B/dep.56

V. 2 Odznaka pamiątkowa, V Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Malbork 1897 r.

srebro, sznurek jedwabny;
wymiary: odznaka 32,7x50 mm; przywieszka 39,6x21,1 mm,
sygn. VEREINS ZEICHEN FABRIK GUSTAV DESCHLER MÜNCHEN

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/dep. 49

V. 3 Odznaka pamiątkowa, VI Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Toruń 1899 r.

srebro, sznurek jedwabny; wymiary: odznaka 54,3x42 mm, przywieszka 41,4x19,9 mm,

sygn. GUSTAV DESCHLER VEREINS ZEICHEN FABRIK MÜNCHEN

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/dep. 42

V. 4 Medal pamiątkowy, VII Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Kwidzyn 1901 r.

srebro;
wymiary: Ø 32,5 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/B/618

V. 5 Odznaka pamiątkowa, VIII Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Chojnice 1903 r.

srebro, sznurek jedwabny; wymiary: odznaka 38,4x50,6 mm, przywieszka 20x41,1 mm;
sygn. VEREINS ZEICHEN FABRIK GUSTAV DESCHLER MÜNCHEN

Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/B/dep.48

V. 6 Odznaka pamiątkowa, IX Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Grudziądz 1905 r.

srebro,
nić jedwabna;
wymiary:
49,4x32,4 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/B/dep.44

V. 7 Odznaka pamiątkowa, X Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Iława 1907 r.

srebro, sznurek jedwabny;
wymiary:
42,6x48,4 mm

Muzeum Okręgowe
w Toruniu, nr
inw.
MT/B/dep.46

V. 8 Odznaka pamiątkowa, XI Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, Świecie 1909 r.

srebro, sznurek
jedwabny;
wymiary:
odznaka
38,5x44,1 mm;
przywieszka
27,7x37,9 mm
sygn.
G.G.LINONER
MÜNCHEN

Muzeum Okrę-
gowe w Toru-
niu,
nr inw.
MT/B/dep. 47

V. 9 Odznaka pamiątkowa, XIII Zawody Związku Strzeleckiego Prowincji Prusy Zachodnie, 100-lecie Bractwa Strzeleckiego w Grudziądu, 1913 r.

srebro; wymiary:
36,1x27,2 mm;
sygn. SCHMIDHÄU-
SLER & WIELANDT
PFORZHEIM

Muzeum Okręgowe
w Toruniu, nr inw.
MT/B/dep.50

V. 10 Medal pamiątkowy, XVII Strzelanie Związku Strzeleckiego Prusy Zachodnie, Elbląg 1928 r.

srebro;
wymiary: \varnothing 34,5 mm

Muzeum-Archeologiczno-
Historyczne
w Elblągu,
nr inw. ME/NI/251

V. 11 Medal pamiątkowy, XVIII Strzelanie Związku Strzeleckiego Prusy Zachodnie, Malbork 1930 r.

srebro, wymiary: \varnothing 40,4 mm
Muzeum Zamkowe w Malborku, nr inw.
MZM/ND/736; MZM/ND/810

V. 12 Medal pamiątkowy, XXI Zawody Strzeleckie w Mrągowie, 1921 r.

srebro;
wymiary:
 \varnothing 33,5 mm

Muzeum Okręgowe
w Toruniu,
nr inw. MT/B/636

V. 13 Medal pamiątkowy, 500 lat Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1854 r.

srebro;
wymiary: \varnothing 36,8 mm,
sygn. LÖÖS D. SCHI-
LING F.

Muzeum Okręgowe
w Toruniu,
nr inw. MT/B/570

V. 14 Odznaka pamiątkowa, 500 lat Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1854 r.

srebro, tkanina; wymiary: 40x45,5 mm,
sygn. LOOS

Muzeum Okręgo-
we w Toruniu,
nr inw. MT/B/573

V. 15 Medal pamiątkowy, 525 lat Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1879 r.

srebro złoczone; wymiary: \varnothing 31,4 mm, sygn. LEMCKE

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/572

srebro; wymiary: \varnothing 39,7 mm, sygn. OERTEL BERLIN

Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, nr inw. MOB/F-1631

V. 18 Odznaka chorążego Bractwa Strzeleckiego w Chełmnie, 1911 r.

srebro, srebro złoczone, emalia; wymiary: 40x40 mm

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/195

V. 16 Odznaka pamiątkowa, 550 lat Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1908 r.

srebro, sznurek; wymiary: odznaka 37,7x52,2 mm, przywieszka 46,5x21,1 mm, sygn. DE-SCHLER & SOHN MÜNCHN

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/579

V. 19 I nagroda, Strzelanie Jesienne Bractwa Strzeleckiego w Chełmnie, 1913 r.

srebro, srebro złoczone; wymiary: 57x57,9 mm

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/193

V. 17 Medal pamiątkowy Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, XIX/XX w.

V. 20 Odznaka pamiątkowa, 50 lat Bractwa Strzeleckiego w Człuchowie, 1896 r.

brąz; wymiary: \varnothing 30 mm

Muzeum Regionalne w Człuchowie, nr inw. MC/278/S

V. 21 Odznaka pamiątkowa, 75 lat Bractwa Strzeleckiego w Człuchowie, 1921 r.

srebro, tkanina; wymiary: 42x32 mm

Muzeum Regionalne w Człuchowie, nr inw. MC/279/S

V. 22 I Rycerz Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1861 r.

srebro, wymiary: \varnothing 42 mm, sygn. LOOS

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/AM-695

V. 23 Medal pamiątkowy Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1911 r.

miedź posrebrzana,
wymiary: ϕ 33 mm

Muzeum Historyczno-
Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCH/AM- 692

V. 24 Medal pamiątkowy, 525 lat Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1913 r.

srebro, srebro złoczone;
wymiary: 36x39 mm,
sygn. F

Zbiory B. Kuffla

V. 25 Medal pamiątkowy Bractwa Strzeleckiego w Fromborku, 1924 r.

metal posrebrzany;
wymiary: ϕ 38 mm

Muzeum Archeologiczno-
Historyczne
w Elblągu,
nr inw. ME/NI/24

V. 26 Medal pamiątkowy, 100 lat Bractwa Strzeleckiego w Braniewie, 1925 r.

mosiądz niklowany;
wymiary: ϕ 38 mm

Muzeum Archeologiczno-
Historyczne
w Elblągu,,
nr inw. ME/NI/ 25

V. 27 Medal pamiątkowy, 575 lat Bractwa Strzeleckiego w Malborku, 1926 r.

srebro;
wymiary: ϕ 34,3 mm

Muzeum Okręgowe
w Toruniu,
nr inw MT/B/612.

V. 28 Medal pamiątkowy Bractwa Strzeleckiego w Elblągu, 1930 r.

srebro;
wymiary: ϕ 40 mm

Muzeum Archeologiczno-
Historyczne
w Elblągu,
nr inw. ME/NI/129

V. 29 Odznaka Towarzystwa Myśliwych i Strzelców w Elblągu, okres międzywojenny.

srebro; wymiary: ϕ 23 mm

Muzeum Archeologiczno-
Historyczne w Elblągu,
nr inw. ME/NI/246

V. 30 Medal pamiątkowy, 250 lat Mieszczańskiego Bractwa Strzeleckiego w Słupsku, 1934 r.

srebro;
wymiary: ϕ 29,3 mm

Muzeum Pomorza
Środkowego
w Słupsku,
nr inw. MPŚ-NM/3581

V. 31 Medal pamiątkowy Mieszczańskiego Bractwa Strzeleckiego w Słupsku, „Ostatnie strzelanie na starej strzelnicy”, 1926 r.

srebro; wymiary: ϕ 39,3 mm
Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku,
nr inw. MPŚ-NM/28; MPŚ-NM/3580

V. 32 II nagroda Bractwa Strzeleckiego w Słupsku, 1930 r.

srebro;
wymiary:
 ϕ 51 mm

Muzeum Pomorza Środkowego
w Słupsku,
nr inw. MPŚ-
NM/1158

V. 33 Odznaka pamiątkowa, II Rycerz Bractwa Strzeleckiego, Prusy (?) 1902 r.

srebro,
wymiary:
64,6x44 mm

Muzeum
Początków
Państwa
Polskiego
w Gnieźnie,
nr inw.
MPPPG/H/7

V. 34 Odznaka Bractwa Strzeleckiego, Prusy (?) pocz. XX w.

srebro,
wymiary:
83,5x53 mm

Muzeum
Początków
Państwa
Polskiego
w Gnieźnie,
nr inw.
MPPPG/H/6

OKRĘG BAŁTYCKI ZJEDNOCZENIA KURKOWYCH BRACTW STRZELECKICH RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

CHOJNICE

V. 35 Krzyż członka Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej Polskiej, okres międzywojenny.

mosiądz posrebrzany, emalia,
tkanina;
wymiary:
42x42 mm
Muzeum
Okręgowe
w Toruniu,
nr inw.
MT/B/623

V. 36 Odznaka pamiątkowa, „Za dobre strzelanie”, Bractwo Strzeleckie w Chojnicach, 1924 r.

srebro, tkanina;
wymiary:
35x40 mm

Muzeum
Historyczno-
Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw.
MCh/H-873

V. 37 Order przechodni Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, ufundowany z okazji 250. rocznicy odsieczy Wiednia, 1933 r.

srebro, złoto;
wymiary: 56x56 mm,
sygn. KINDER

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-913

V. 38 Odznaka pamiątkowa, 550 lat Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1938 r.

srebro, mosiądz; wym. 60x57 mm; sygn. P. KINDER

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/H-257

srebro, tkanina; wymiary: 50,2x46,5 mm, sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku, nr inw. MP/1583/H

GNIEW

V. 42 Nagroda, „Najlepszeemu z Tarczy Króla Okręgu” Bractwo Strzeleckie w Gniewie, 1926 r.

srebro; wymiary: 74,2x79,5 mm, sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH 127

V. 39 Odznaka pamiątkowa „Tarcza mistrzowska Okręgu Bałtyckiego”, Bractwo Strzeleckie w Chojnicach, 1938 r.

srebro, mosiądz, emalia; wym. 56,3 x 65 mm, sygn. P. KINDER BYDGOSZCZ.

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/AM-629

V. 41 Łańcuch I Rycerza Bractwa Strzeleckiego w Gdyni, 1930 r.

srebro, złocenie, szkło; wymiary \varnothing 118 mm, dł. łańcucha 788 mm, sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH/507

KARTUZY

V. 43 I nagroda Bractwa Strzeleckiego w Kartuzach, 1925 r.

srebro; wymiary: 41,4x37,3 mm

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH 138

GDYNIA

V. 40 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Gdyni, 1932 r.

KOŚCIERZYNA

V. 44 Odznaka pamiątkowa, „Tarcza Mistrzowska”, strzelanie Podokręgu Kościerzyna, 1928 r.

srebro, złocenie;
wymiary:
49,2x52,8 mm

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH 170.

V. 45 Odznaka pamiątkowa, „Tarcza Mistrzowska”, strzelanie Okręgu Bałtyckiego w Kościerzynie, 1933 r.

srebro, złocenie, szkło;
wymiary:
65,2x59,3 mm,
sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH 131

PELPLIN

V. 46 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Pelplinie, 1927 r.

srebro;
wymiary:
54x58 mm

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/258

V. 47 II Marszałek Bractwa Strzeleckiego w Pelplinie, 1928 r.

srebro, złocenie,
emalia; wymiary:
41,3x41,3 mm

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/AH/262

V. 48 II Marszałek Bractwa Strzeleckiego w Pelplinie, 1931 r.

srebro, złocenie,
emalia; wymiary:
42,1x42,7 mm;

sygn.
ST. ZYGMANIAK

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/AH/260

PUCK

V. 49 II nagroda Bractwa Strzeleckiego w Pucku, 1938 r.

srebro, szkło; wy-
miary: 61,6x54,4
mm,
sygn. KINDER
BYDGOSZCZ

Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw.
MP/1282/H

V. 50 III nagroda Bractwa Strzeleckiego w Pucku, 1929 r.

srebro, szkło;
wymiary:
60,4x50,7
mm,
sygn. KIN-
DER

Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw.
MP/1224/H

V. 51 III nagroda Bractwa Strzeleckiego w Pucku, 1928 r.

srebro;
wymiary:
50,8x50,4
mm, sygn.
KINDER
Muzeum
Ziemi Puckiej
w Pucku,
nr inw.
MP/1229/H

V. 52 II nagroda, strzelanie o order wędrowny Bractwa Strzeleckiego w Pucku, 1934-1935 r.

srebro, złocenie,
szkło, emalia;
wymiary:
58,8x65,3 mm,
sygn. KINDER
BYDGOSZCZ

Muzeum Ziemi
Puckiej w Pucku,
nr inw.
MP/1284/H

STAROGARD GDAŃSKI

V. 55 III nagroda Bractwa Strzeleckiego w Starogardzie Gdańskim, 1921 r.

srebro;
wymiary:
57x57 mm
Muzeum
Ziemi
Kociewskiej
w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/225

TCZEW

V. 58 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Tczewie, 1928 r.

srebro, szkło;
wymiary: \varnothing 44,9
mm,
sygn. KINDER

Muzeum Ziemi
Kociewskiej
w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/165

V. 53 II nagroda, „Obstrzał Królewski” Bractwa Strzeleckiego w Pucku, 1938 r.

srebro, emalia;
wymiary:
61,6x57,7 mm,
sygn. P. KINDER
BYDGOSZCZ

Muzeum Ziemi
Puckiej w Pucku,
nr inw.
MP/1294/H

V. 56 I nagroda Bractwa Strzeleckiego w Starogardzie Gdańskim, 1927 r.

srebro;
wymiary:
57,3x63,3 mm

Muzeum
Ziemi
Kociewskiej
w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/257

V. 59 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Tczewie, 1928 r.

srebro, szkło,
masa perłowa
(?);
wymiary
63,5x59,6 mm,
sygn. KINDER
Muzeum
Ziemi
Kociewskiej
w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/162

SKARSZEWY

V. 54 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Skarszewach, 1928 r.

srebro; wymiary:
56,9x49 mm,
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi
Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/1590/H

V. 57 II Rycerz żniwny Bractwa Strzeleckiego w Starogardzie Gdańskim, 1939 r.

srebro, emalia;
42,6x41,7 mm
Muzeum Ziemi
Kociewskiej
w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/84

V. 60 I nagroda Bractwa Strzeleckiego w Tczewie, 1929 r.

srebro, złocenie; wymiary
63,6x56,4 mm,
sygn. KINDER

Muzeum Ziemi
Kociewskiej
w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/163

V. 61 I Rycerz Bractwa Strzeleckiego w Tczewie, 1930-1931 r.

srebro, złocenie;
wymiary: odznaka 63,8x72 mm, przywieszka 33,1x35,4 mm,

sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/AH/157

V. 64 I Rycerz Bractwa Strzeleckiego w Tczewie, 1938 r.

srebro, złocenie, miedź (?), emalia;
wymiary: odznaka 57,2x65,6 mm, przywieszka 40,3x26,4 mm,
sygn. P.KINDER BYDGOSZCZ

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/AH/155

V. 67 II Rycerz Bractwa Strzeleckiego w Wejherowie, 1934 r.

srebro, złocenie, emalia;
wymiary: odznaka 54,7x58,5 mm, przywieszka 26x37,8 mm,
sygn. KINDER

Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie,
nr inw. MPiMK-P/Sz/750

V. 62 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Tczewie, „Za order wędrowny w strzelaniu o dary”, 1930-1931 r.

srebro, złocenie,
wymiary: 52,4x55,2 mm,
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/AH/156

WEJHEROWO

V. 65 VI Nagroda Bractwa Strzeleckiego w Wejherowie, 1936 r.

srebro, szkło; wymiary: 52,3x54 mm,
sygn. KINDER BYDGOSZCZ
Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku, nr inw. MP/1296/H

V. 63 I nagroda w strzelaniu o drób Bractwa Strzeleckiego w Tczewie, 1926 r.

srebro; wymiary: 63,4x62,1 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/AH/158

V. 66 Odznaka pamiątkowa, 100 lat Bractwa Strzeleckiego w Wejherowie, 1936 r.

srebro, emalia, szkło, tkanina; wymiary: 43,4x46,6 mm,
sygn. KINDER BYDGOSZCZ
Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie,
nr inw. MPiMK-P/Sz/734

V. 68 I Nagroda pamiątkowa od Króla Podokręgu Wejherowo, 1929 r.

srebro, złocenie;
wymiary: 61x67,7 mm,
sygn. KINDER
Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie,
nr inw. MPiMK-P/Sz/148

V. 69 Odznaka pamiątkowa Tarcza Mistrzowska Bractwa Strzeleckiego w Wejherowie, 1936 r.

srebro, złocenie; wymiary: 60,4x68 mm,
sygn. KINDER BYDGOSZCZ
Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie,
nr inw. MPiMK-P/Sz/147

V. 70 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Wejherowie, 1938 r.

srebro, emalia; wymiary: 60,8x55,7 mm,
sygn. KINDER BYDGOSZCZ

Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-
Pomorskiej w Wejherowie,
nr inw. MPiMK-P/Sz/425

OKRĘG POMORSKI ZJEDNOCZENIA KURKOWYCH BRACTW STRZELECKICH RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

BRODNICA

Zestaw odznak, 1922-1931 r. odznaki przymocowane do zawieszki dł. 180 mm

V. 71 III nagroda Bractwa Strzeleckiego w Kartuzach, 1922 r.

srebro; wymiary: 30,4x35,6 mm

V. 72 Odznaka pamiątkowa, Strzelanie Królewskie Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy, 1927 r.

srebro; wymiary: 59,4x63,3 mm

V. 73 Odznaka pamiątkowa, Król Kurkowy Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy, 1927 r.

srebro; wymiary: 68,9x72,5 mm

V. 74 II nagroda, „Tarcza Orderowa” Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy, 1928 r.

srebro; wymiary: 52,9x57,4 mm

V. 75 VIII nagroda Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy, 1929 r.

srebro; wymiary: 50,4x54,9 mm, sygn. ST.
ZYGMAŃIAK

V. 76 X nagroda Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy, 1931 r.

srebro; wymiary: 46,9x55,5 mm

Muzeum w Brodnicy, nr inw. MB-781/h

CHELMNO

V. 77 II Rycerz Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1921 r.

srebro;
wymiary:
52,2x57,9 mm

Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H-2536

V. 78 I Rycerz Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1923 r.

srebro; wymia-
ry: ø 35,6 mm

sygn. OERYEL
BERLIN

Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H-2545

V. 79 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1926 r.

srebro; wymia-
ry: 43x46,8 mm

Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H-2543

V. 80 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1927 r.

srebro, złocenie; wymiary: 58,5x64 mm; sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH/137

V. 83 III nagroda Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1929 r.

srebro, złocenie; wymiary: 42x42 mm

Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, nr inw. MOB/H-2544

V. 81 I Rycerz Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1928 r.

srebro, złocenie, emalia; wymiary: 53,7x51 mm; sygn. KINDER

Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, nr inw. MOB/H-2531

V. 84 I nagroda Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1931 r.

srebro, srebro złoczone; wymiary: 72,8x67,7 mm; sygn. KINDER
Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, nr inw. MOB/H-2530

V. 82 III nagroda Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1928r.

srebro, złocenie; wymiary: 49x56,3 mm; sygn. KINDER

Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, nr inw. MOB/H-2542

V. 85 I nagroda Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1935 r.

srebro, złoto, emalia; wymiary: 57,3x57,6 mm

Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, nr inw. MOB/H-2539

V. 86 I Rycerz Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1938 r.

srebro, złocenie; wymiary: odznaka 59,3x66,7; przywieszka 26x43 mm; sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/961

V. 87-98

Gablota z odznakami i zdjęciem Antoniego Kurowskiego, Króla Kurkowego Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, okres międzywojenny.

Drewno, szkło, tkanina; wymiary: 457x444 mm

V. 87 II nagroda Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1928 r.

srebro, złocenie; wymiary: 62x62 mm; sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/1009

V. 88 IX nagroda Bractwa Strzeleckiego w Chełmnie, 1929 r.

srebro, złocenie, tkanina; wymiary: 54x54 mm; sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCh/H/1010

V. 89 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Chełmży, 1929 r.
srebro, złocenie, tkanina; wymiary: 60x60 mm; sygn. KINDER
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1011

- V. 90 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1926 r.
srebro, złocenie, tkanina; wymiary: 65x65 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1012
- V. 91 I nagroda, Tarcza Zjednoczenia Okręg Toruń, 1928 r.
srebro, złocenie, emalia, tkanina; wymiary: 64x64 mm;
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1013
- V. 92 Odznaka pamiątkowa, Najlepszy Strzelec Bractwa Strzeleckiego w Grudziądzu, 1928 r.
srebro, emalia, tkanina; wymiary: ϕ 40 mm;
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1014
- V. 93 I Rycerz wiosenny Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1928 r.
srebro, złocenie, tkanina; wymiary: 54x54 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1015
- V. 94 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1929 r.
srebro, złocenie, tkanina; wymiary: 40x40 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1016
- V. 95 VIII nagroda Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1929 r.
srebro, złocenie, tkanina; wymiary: 53x53 mm;
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1017
- V. 96 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1931 r.
srebro, emalia, tkanina; wymiary: 40x40 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1018
- V. 97 Odznaka pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego Trójcy Świętej w Chełmnie, 1935 r.
srebro, złocenie, emalia, tkanina; wymiary: 50x50 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1019
- V. 98 Medal pamiątkowy z wystawy piekarskiej, 1932 r.
srebro złoczone (?), wymiary: ϕ 50 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr inw. MZCH/H/1020

CHEŁMŻA

V. 99 VIII nagroda „Tarcza Orderowa”
Bractwa
Strzeleckiego
w Chełmży,
1929 r.

srebro, złocenie, tkanina;
wymiary:
53,4x61,3 mm;
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi
Chełmińskiej
w Chełmnie,
nr inw.
MZCh/H/706

V. 100 Odznaka pamiątkowa Bractwa
Strzeleckiego w Chełmży, 1929 r.

srebro, srebro
złoczone; wy-
miary 63x59
mm;
sygn. KINDER

Muzeum Okrę-
gowe w Byd-
goszczy,
nr inw.
MOB/H-2541

V. 101 II nagroda Bractwa Strzeleckiego
w Chełmży,
1929 r.

srebro, złocenie,
emalia;
wymiary:
61,5x65,2 mm;
sygn. KINDER
Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H-2538

V. 102 V nagroda „Tarcza 3 Maja” Brac-
twa Strzeleckiego w Chełmży, 1933 r.

srebro, miedź ?
mosiądz ?, ema-
lia; wymiary:
53,8x49,5 mm;
sygn. KINDER

Muzeum Okręgo-
we w Bydgoszczy,
nr inw. MOB/H-
2461

V. 103 I nagroda, „Tarcza Orderowa”
Bractwa Strzeleckiego w Chełmży,
1934 r.

srebro,
brąz (?),
emalia; wy-
miary:
60,9x64,7
mm
Muzeum
Okręgowe
w Bydgosz-
czy, nr inw.
MOB/F-
1065

V. 104 III nagroda, „Tarcza 3 Maja”
Bractwa Strzeleckiego w Chełmży,
1931 r.

srebro, złocenie;
wymiary:
odznaka 51x53
mm,
przywieszka
52,9x25 mm;
sygn. KINDER
Muzeum
Okręgowe
w Toruniu,
nr inw.
MT/B/628

GOLUB

V. 105 V nagroda Bractwa Strzeleckie-
go w Golubiu, 1928 r.

srebro, złocenie;
wymiary:
56x63 mm;
sygn. KINDER
Muzeum Ziemi
Kociewskiej
w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw.
MKS/AH/139

GRUCZNO

V. 106 I nagroda Bractwa Strzeleckiego
w Grucznie,
1928 r.

srebro, złocenie,
szkło; wy-
miary:
56,3x61,6 mm;
sygn. KINDER
Muzeum Okrę-
gowe w Toru-
niu, nr inw.
MT/B/ 592

V. 107 I Rycerz Okręgu Gruczno,
1935-1936 r.

srebro, złocenie,
szkło, emalia;
wymiary:
odznaka
72,3x77,6,
przywieszka
19x32,7 mm;
sygn. KINDER

Muzeum
Okręgowe
w Toruniu,
nr inw.
MT/B/593

GRUDZIĄDZ

V. 108 Odznaka pamiątkowa, 575 lat Bractwa Strzeleckiego w Grudziądzu, 1928 r.

srebro,
złocenie;
wymiary:
48,8x56,6 mm;
sygn. KINDER
Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H 2535

Muzeum
Okręgowe
w Toruniu,
nr inw.
MT/B/598

TORUŃ

V. 113 II nagroda, „Tarcza Zieleniec”
Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1926 r.

srebro, złocenie;
wymiary:
45,7x50,4 mm

Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H- 2547

KOWALEWO

V. 109 III nagroda, „Tarcza Orderowa”
Bractwa Strzeleckiego w Kowalewie,
1928 r.

srebro, złocenie,
szkło,
tkanina;
wymiary:
61x65,4 mm
sygn. KINDER

Muzeum
Okręgowe
w Toruniu,
nr inw.
MT/B/614

SĘPÓLNO KRAJEŃSKIE

V. 111 VII nagroda Bractwa Strzeleckiego w Sępólnie Krajeńskim, 1924 r.

srebro złocenie;
wymiary:
54,3x51,3 mm;
sygn. KINDER

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/AM-630

V. 112 II nagroda Bractwa Strzeleckiego w Sępólnie Krajeńskim, 1934 r.

srebro, złocenie, tkanina;
wymiary:
54,4x51 mm

Zbiory B.
Kuffla

V. 114 Odznaka pamiątkowa, 575 lat Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1927 r.

srebro, mosiądz,
emalia, szkło;
wymiary:
47,1x51,3 mm,
sygn. ST. ZYG-
MĀNIAK
Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H-2533

V. 115 Medal pamiątkowy Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1932 r.

srebro;
wymiary:
50x55,6 mm

Muzeum
Okręgowe
w Bydgoszczy,
nr inw.
MOB/H- 2598

V. 116 II rycerz Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1932/33 r.

srebro, złocenie; wymiary: odznaka 53,5x58,8 mm, przywieszka 26,5x26,8 mm, sygn. KINDER

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/582

V. 117 VIII nagroda, Strzelanie Żniwne Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1928 r.

srebro, szkło, tkanina; wymiary: 60x67,8 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/588

V. 118 Medal pamiątkowy, 575 lat Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1927 r.

srebro; wymiary: \emptyset 36,8 mm

Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, nr inw. MOB/H 2546

WĄBRZEŻNO

V. 119 I strzelec zamiejskowy, Bractwo Strzeleckie Wąbrzeźno, 1927 r.

srebro, złocenie, emalia, szkło; wymiary: 51,2x57 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/596

V. 120 V nagroda miasta Wąbrzeźna, 1928 r.

srebro, złocenie; wymiary: 51,1x57,3 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/594

V. 121 VIII nagroda miasta Wąbrzeźna, 1928 r.

srebro złocenie; wymiary: 58x58 mm

Muzeum Okręgowe w Toruniu, nr inw. MT/B/615

V. 122 I Rycerz Podokręgu Wąbrzeźno, 1929 r.

srebro, złocenie, szkło; wymiary: 61,5x68,7 mm; sygn. KINDER

Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/AH/130

VI. PUCHARY I INNE

VI. 1 Kufel Bractwa Strzeleckiego w Słupsku, 1794 r.

cyna; wymiary: \varnothing stopy 149,1 mm, wys. 265 mm,
warsztat Matthiasa Schwahna w Słupsku.

Muzeum Pomorza Środkowego
w Słupsku,
nr inw. MPŚ-S/487

VI. 2 Kufel Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, tzw. puchar radziwiłowski, 1844 r.

srebro, złocenie; wymiary: \varnothing stopy 156 mm, wys. 205 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-1

VI. 3 Puchar, podarunek Zarządu Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach dla przewodniczącego Ernsta Endera z okazji 50. rocznicy urodzin, 1915 r.

srebro, złocenie; wymiary:
 \varnothing stopy 131,1 mm;
wys. 350 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-5

In dem
von H. Durchlaucht dem
Fürsten Rudzinski am 22ten Mai
1752 der hiesigen Schützen
gestifteten, und bei dem am
Januar 1841 im Brande
verschmolzenen Becher neu
gefertigt zum Schützenfest.
Comité d. 27ten Mai
1844.

VI. 4 Puchar, nagroda w Strzelaniu Jubileuszowym z okazji 550-lecia istnienia Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach. Dar firmy A. Ruchniewicza z Grudziądza, 1938 r.

srebro, złocenie; wymiary: \varnothing stopy: 131,1 mm; wys. 350 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,

nr inw. MCh/H-2

VI. 5 Puchar, nagroda w Strzelaniu Jubileuszowym z okazji 550-lecia istnienia Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach. Dar firmy K. Scheiblera i L. Grohmana z Łodzi, oddział w Bydgoszczy, 1938 r.

srebro, złocenie; wymiary: \varnothing stopy 51 mm; wys. 221 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/AM-645

VI. 6 Talerz, nagroda w Strzelaniu Jubileuszowym z okazji 550-lecia istnienia Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach. Dar Bractwa Strzeleckiego w Gdyni, 1938 r.

szkło, mosiądz; wymiary: \varnothing 26,4 mm

Zbiory Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach..

VII. ARCHIWALIA

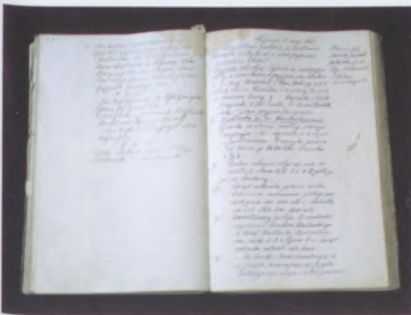
VII. 1 Wilkierz Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, II poł. XIV.

pergamin, rękopis; wymiary: 293x335 mm
Archiwum Państwowe w Bydgoszczy,
Akta Miasta Chojnic 1356-1772, sygn. 9a

VII. 2 Księga protokołów posiedzeń Zarządu Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach z lat 1910-1939.

papier, rękopis, księga w oprawie;
wymiary: 220x334 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach, nr inw. MCh/2238

VII. 3 Acta der Schützen Bruderschaft zu Thornenthaltend aufbewahrte Documente und andere Schriften..., 1607-1799 r.

papier, rękopis, księga w oprawie;
wymiary: 370x225 mm, ss. 272

Archiwum Państwowe w Toruniu,
Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 6

VII. 4 Protokoll Buch der Friedrich Wilhelm Schützen Bruderschaft zu Thorn, 1843-1886.

papier, rękopis, księga w oprawie;
wymiary: 200x350 mm
Archiwum Państwowe w Toruniu,
Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 10

VII. 5 Zgoda prezydenta Ignacego Mościckiego na wybite medalu państwowego z jego podobizną, 1932 r.

pergamin, rękopis; wymiary: 315x420 mm
Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo
Strzeleckie w Toruniu, sygn. 44

VII. 6 Karta z księgi rachunkowej Bractwa Strzeleckiego w Starym Mieście Elblągu, 1677-1678 r.

kopia; wymiary: 300x490 mm
Archiwum Państwowe w Gdańsku, Bractwo
Strzeleckie w Starym Mieście Elblągu
1618-1739, sygn. 430/14, s.1

ilustr. str. 22

VII. 7 Odpis przywileju Jana Kazimierza z 1662 r. w księdze Bractwa Strzeleckiego w Starym Mieście Elblągu, 1618-1699 r.

kopia; wymiary: 300x490 mm
Archiwum Państwowe w Gdańsku,
Bractwo Strzeleckie w Starym Mieście
Elblągu 1618-1739, sygn. 430/1, s. 211-212.

ilustr. str. 24

VII. 8 Karta z księgi Bractwa Strzeleckiego św. Erazma w Nowym Mieście Elblągu, 1620 r.

kopia; wymiary: 300x490 mm
Archiwum Państwowe w Gdańsku, Bractwo
Strzeleckie w Nowym Mieście Elblągu. Bractwo
św. Erazma, 432/1, s. 15

VII. 9 Karta z księgi Bractwa Łuczniczego św. Erazma w Gdańsku, XVIII w.

kopia; wymiary: 300x490 mm
Archiwum Państwowe w Gdańsku, Akta Bractwa
Łuczniczego w Szerokiej Bramie w Gdańsku,
300,18/194, s. 87

VII. 10 Księga kasowa Okręgu Pomorskiego Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej Polskiej, 1901-1939 r.

papier, rękopis, księga w oprawie; wymiary: 210x330 mm, ss. 96.

Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 12

VII. 11 Zawiadomienie o strzelaniu królewskim Bractwa Strzeleckiego w Malborku, pocz. XX w.

papier, druk; wymiary: 147x230 mm

Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 22/171-173

VII. 12 Ogłoszenie Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1900 r.

papier, druk; wymiary: 295x225 mm, ss. 4.

Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 18

VII. 13 Gazeta okolicznościowa, 550 lat Bractwa Strzeleckiego w Gdańsku, 1901 r.

papier, druk; wymiary: 260x360 mm, ss.12.

Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 18

VII. 14 Program obchodów VII Zawodów strzeleckich Prowincji Prusy Zachodnie, Kwidzyn 1901 r.

papier, druk; wymiary: 165x105 mm, ss.20.

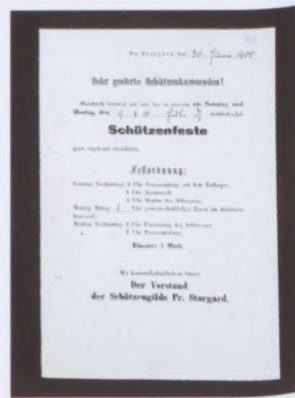
Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 18

VII. 15 Zawiadomienie o zawodach organizowanych przez Bractwo Strzeleckie w Starogardzie Gdańskim, 1905 r.

papier, druk; wymiary: 145x220 mm

Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 22/161

VII. 16 Program strzelania Kaiser Wilhelm Schützengilde w Chełmnie, 1905 r.

papier, druk; wymiary: 230x290 mm
 Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 22/175-177

VII. 17 Zawiadomienie, XII Zawody strzeleckie prowincji Prusy Zachodnie, Gdańsk 1911 r.

papier, druk; wymiary: 230x305 mm
 Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 23/47-48

VII. 18 Zawiadomienie o strzelaniu królewskim Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1911 r.

papier, druk;
 wymiary:
 142x220 mm

Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 23/57-60

VII. 19 Afisz, zawiadomienie o strzelaniu Okręgu Bałtyckiego w Wejherowie, 1936 r.

papier, druk; wymiary: 450x610 mm
 Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie,
 nr inw. akc. 1997/w/Dz/11

VII. 20 Statut i regulamin kasy pośmiertnej Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1867-1872 r.

papier, druk; wymiary: 165x240 mm, ss.23.
 Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
 nr inw. MCh/3807

VII. 21 Statut Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1910-1911 r.

papier, druk, wym. 142x220, ss. 16.
 Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/3808

VII. 22 Statut Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy nad Drwęcą, 1935 r.

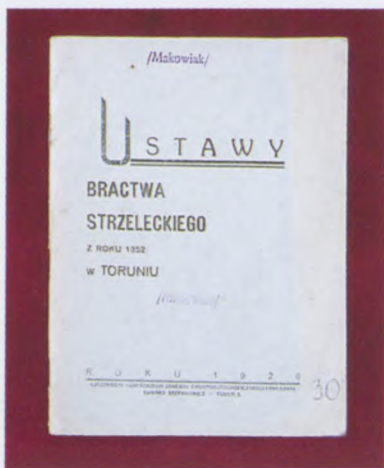
papier, druk;
 wymiary:
 140x110 mm,
 ss. 20.

Muzeum w Brodnicy,
 nr inw.
 MB-621/h

VII. 23 Ustawy Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1928 r.

papier, druk; wymiary: 138x182 mm, ss. 20.
Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 30

VII. 24 Statut Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1934 r.

papier, druk; wymiary: 95x137 mm, ss. 21.
Archiwum Państwowe w Toruniu, Bractwo Strzeleckie w Toruniu, sygn. 31

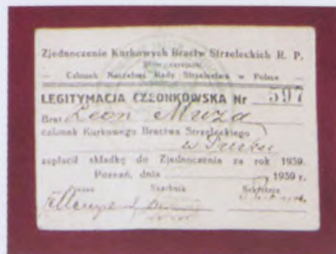
VII. 25 Rocznik Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej, 1938 r.

papier, druk; wymiary: 105x157 mm, ss.160.
Museum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/M-2360

VII. 26 Legitymacja członkowska wystawiona na nazwisko Leon Muza, Bractwo Strzeleckie w Pucku, lata 30. XX w.

papier, druk wypełniony, pieczęć KBS w Pucku; wymiary: 70x96 mm
Museum Ziemi Puckiej w Pucku, nr inw. MP/492/H

VII. 27 Pozwolenie na broń członka Bractwa Strzeleckiego w Pucku, wystawione na nazwisko Fryderyk Samotey, 1936 r.

papier, druk wypełniony, pieczęć KBS w Pucku; wymiary: 120x83 mm
Museum Ziemi Puckiej w Pucku, nr inw. MP/448/H

VII. 28 Tłok pieczętny Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, okres międzywojenny.

drewno, guma;
wymiary: \varnothing 43,3 mm, wys. 92 mm
Museum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/HN/251

VIII. IKONOGRAFIA

FOTOGRAFIE

CHOJNICE

VIII. 1 Gottlieb Radke, Król Kurkowy w latach 1836, 1842, 1864.

wymiary:
fot. 212x281
mm, passe-
partout
230x355 mm

Muzeum
Historyczno-
Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw.
MCh/Dep.-6/06

VIII. 2 Juliusz Falk, Król Kurkowy w latach 1874, 1879.

wymiary: fot. 210x280 mm, passe-partout
297x358 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach, nr inw. MCh/Dep.-7/06

VIII. 3 Helmut Baltzer, Król Kurkowy w latach 1877, 1880, 1884, 1885.

wymiary: fot. 305x358 mm,
passe-partout 358x416 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach, nr inw. MCh/Dep.-12/06

VIII. 4 Gustaw Appelt, Król Kurkowy w latach 1889, 1895.

wymiary: fot. 202x250 mm, passe-partout
297x357 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/Dep.-13/06

VIII. 5 Bernard Karan, Król Kurkowy 1910 r.

wymiary: fot. 217x281 mm, passe-partout
300x354 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach, nr inw. MCh/Dep.-14/06

VIII. 6 Emil Panknin, Król Kurkowy 1911 r.

wymiary: fot. 240x292 mm
passe-partout 299x367 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach, nr inw. MCh/Dep.-8/06

Spis członków
Bractwa Strzeleckiego
w Chojnicach.
Podarunek sióstr
zakonnych z okazji
525-lecia istnienia
Bractwa, 1913 r.

- Abrole · Anzer · Jch.Befinke · Kl.Befinke · Beil · Boyer · Blech · Born · Braatz · Bult · Gygoch ·
 · Ebert · Endor · Fleisch · Froloke · G. Reinert · H. Reinert · Kefel · Krose · Kugel · Kramochke · Koiduck ·
 · Kramann · Koyr · Kefinke · Katarau · Kalletta · Klomp · Klobel · Kretsch · Krenge · Komin · Kominohi ·
 · Krotz · Kugear · Kuntigel · Kihulski · Kankerin · Hilippo · Siper · Szorj · Solonz · Kretzke · Kschreiber ·
 · Schuller · Sommer · Schmoche · Szamulski · Kamulski · Kofefeld · Kozler · Kizdel · Winyorra · Wollschläger · Ziebel ·

VIII. 7 Rudolf Philipp, Król Kurkowy 1920 r.

wymiary:
fot. 223x288 mm
passe-partout
270x353 mm

Muzeum
Historyczno-
Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw.
MCh/Dep.-9/06

VIII. 9 Kilian Troka, Król Kurkowy w latach 1927, 1928.

wymiary: fot. 218x278 mm
passe-partout 299x367 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/Dep.-5/06

VIII. 8 Jan Kaletta, Król Kurkowy
w latach 1921, 1925, 1932, 1935.

fotografia na kartonie; wymiary:
fot. 325x493 mm, karton 387x500 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach,
nr inw. MCh/Dep.-11/06

VIII. 10 Franciszek Pośpiech, Król
Kurkowy Bractwa Strzeleckiego
w Chojnicach, 1934 r.

wymiary: 85x133 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie
Gdańskim,
nr inw. MKS/F 361

VIII. 11 Franciszek Guentzel, Król Kurkowy
Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach,
1937 r.

fotografia w oprawie,
wymiary: 560x765 mm

Zbiory T. Guentzla.

VIII. 12 Powitanie prezydenta Ignacego Mościckiego
w Chojnicach 6 VIII 1927 r.

wymiary: 140x190 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/Fot.-661

VIII. 13 Powitanie prezydenta Ignacego Mościckiego
w Chojnicach 6 VIII 1927 r.

wym. 140x190 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/Fot.-662

VIII. 14 Wizytacja ks. biskupa Stanisława Wojciecha
Okoniewskiego, 3 IX 1927 r.

wymiary:
140x90 mm

Muzeum
Historyczno-
Etnograficzne
w Chojni-
cach,
nr inw.
MCh/H-663

VIII. 15 Wizytacja ks. biskupa Stanisława Wojciecha Oko-
niewskiego, 3 IX 1927 r.

wymiary: 140x90 mm Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/H-664

VIII. 16 Zarząd Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1938 r.

Siedzą od lewej: Władysław Richter, Jan Kaletta, Franciszek
Guentzel, Kilian Troka, Edmund Lemańczyk. Stoją od lewej:
Wincenty Brzeziński, Bolesław Mazurkiewicz, Maksymilian
Urban, Marian Nowacki, Seweryn Frydrychowicz.

wymiary: 180x110 mm
Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach,
nr inw. MCh/Fot.-657

VIII. 17 Celestat w Chojnicach,
pocz. XX w.

pocztówka, wymiary: 125x88 mm
Zbiory T. Święcickiego

VIII. 18 Celestat w Chojnicach,
pocz. XX w.

pocztówka, wymiary: 150x101 mm
Zbiory Kurkowego Bractwa Strzeleckiego
w Chojnicach..

VIII. 22 Członkowie Bractwa Kurkowego w Gdyni, pierwszy z lewej Józef Kitowski, ok. 1935-1939 r.

kopia; wymiary: 155x250 mm
Muzeum Miasta Gdyni,
nr inw. MMG-HM-II-285/12

GDYNIA

VIII. 19 Uczestnicy strzelania królewskiego w Gdyni. Pośrodku siedzi komisarz rządu w Gdyni Franciszek Sokół, z lewej wicekomisarz rządu Włodzimierz Szaniawski, czwarty z lewej Józef Kitowski, 1933 r.

kopia; wymiary: 155x250 mm
Muzeum Miasta Gdyni,
nr inw. MMG-HM-II-285/8

VIII. 20 Bractwo Kurkowe w Gdyni na miejscu zbiórki przed defiladą, 1934 r.

kopia; wymiary: 155x250 mm
Muzeum Miasta Gdyni,
nr inw. MMG-HM-II-285/7

VIII. 21 Kongres Bractw Kurkowych w Gdyni, na pierwszym planie z prawej wojewoda pomorski Władysław Raczkiewicz, obok ks. kan. Teodor Turzyński, pierwszy z lewej komisarz rządu w Gdyni Franciszek Sokół, 15-19.09.1936 r.

kopia, wymiary: 155x250 mm
Muzeum Miasta Gdyni,
nr inw. MMG-HM-II-285/13

VIII. 23 Bractwo Kurkowe w Gdyni, w czasie przemarszu na strzelnicę, pierwszy z prawej Franciszek Grzegowski, Gdynia 23/24.07.1939 r.

kopia; wymiary: 155x250 mm
Muzeum Miasta Gdyni,
nr inw. MMG-HM-II-285/11

VIII. 24 Poczec królewski Bractwa Kurkowego w Gdyni, od lewej Józef Kitowski, Alfons Jereczek, Walenty Bednarski (?), 23/24.07.1939 r.

kopia; wymiary: 155x250 mm, Muzeum Miasta Gdyni, nr inw. MMG-HM-II-285/14

VIII. 25 Król Alfons Jereczek (z prawej) i Józef Kitowski - I rycerz Bractwa Strzeleckiego w Gdyni, 23/24.07.1939 r.

kopia; wymiary: 155x250 mm
Muzeum Miasta Gdyni,
nr inw. MMG-HM-II-285/1

VIII. 29 Bractwo Strzeleckie w Pucku podczas obchodów uroczystości 10-lecia istnienia, 1938 r.

fotografia na kartonie;
wymiar: fot. 120x170 mm, karton 202x256 mm

Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/862/H

PUCK

VIII. 26 Bractwo Strzeleckie w Pucku przed strzelnicą, 1929 r.

fotografia na kartonie;
wymiar: fot. 118x165 mm, karton 225x275 mm

Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/861/H

VIII. 27 Bractwo Strzeleckie w Pucku, 1930 r.

wymiary: 122x171 mm
Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/859/H

VIII. 30 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Pucku. Stoją od lewej: Ignacy Kramarczyk, Józef Koss, Juliusz Wendt, 1939 r.

VIII. 28 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Pucku podczas pełnienia warty honorowej przy popiersiu Józefa Piłsudskiego. Po lewej Juliusz Wendt, 1935 r.

wymiary: 88x138 mm
Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/1312/H

wymiary: 89x138 mm
Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/1060/H

VIII. 31 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Pucku w kondukcie pogrzebowym, okres międzywojenny.

wymiary: 88x138 mm
Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/1564/H1

VIII. 32 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Pucku w czasie odpoczynku, okres międzywojenny.

wymiary: 88x138 mm
Muzeum Ziemi Puckiej w Pucku,
nr inw. MP/1565/H1

TCZEW

VIII. 36 Strzelnica w Tczewie, okres międzywojenny.

pocztówka; wymiary: 137x90 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim nr inw. MKS/F 356

TUCHOLA

VIII. 37 Zarząd Bractwa Strzeleckiego w Tucholi, 1935 r.

kopia; wymiary: 200x250 mm

Muzeum Borów Tucholskich,
nr inw. MBT/H-95

STAROGARD GDAŃSKI

VIII. 33 Bractwo Strzeleckie w Starogardzie Gdańskim, ok. 1903 r.

fotografia na kartonie;
wymiary: fot. 115x170 mm,
karton: 270x225 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej
w Starogardzie Gdańskim,
nr inw. MKS/F 159

VIII. 34 Powitanie gen. Józefa Hallera przez Bractwo Strzeleckie w Starogardzie Gdańskim, ok. 1920 r.

wymiary: 170x111 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/F 390

VIII. 35 Karol Sutarski, Król Bractwa Strzeleckiego w Starogardzie Gdańskim, ok. 1922 r.

wymiary: 83x123 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, nr inw. MKS/F 320

VIII. 38 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Tucholi, 1939 r.

wymiary: 137x88 mm
Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy,
nr inw. MOB H/F-5276/L-614

BRODNICA

VIII. 40 Bractwo Strzeleckie w Brodnicy, 1922 r.

fotografia na kartonie; wymiary: fot. 224x169 mm,
karton 355x300 mm
Muzeum w Brodnicy,
nr inw. MB-712/h

VIII. 42 Bractwo Strzeleckie w Brodnicy, 1931 r.

fotografia na kartonie;
wym. fot. 125x169 mm,
karton 136x240 mm
Muzeum w Brodnicy,
nr inw. MB-622/h

WEJHEROWO

VIII. 39 Strzelnica w Wejherowie, okres międzywojenny.

pocztówka;
wym. 137x87 mm
Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie
Gdańskim, nr inw. MKS/F 309

VIII. 41 Bractwo Strzeleckie w Brodnicy, 1927 r.

fotografia na kartonie; wymiary: fot. 168x225 mm,
karton 298x355 mm
Muzeum w Brodnicy,
nr inw. MB-687/h

VIII. 43 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy w trakcie przemarszu ulicami miasta, okres międzywojenny.

wymiary: 88x138 mm
Muzeum Regionalne w Brodnicy,
nr inw. MB-660/h

VIII. 44 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Brodnicy w trakcie przemarszu ulicami miasta, okres międzywojenny.

wymiary: 90x140 mm
Muzeum w Brodnicy,
nr inw. MB-659/h

CHEŁMNO

VIII. 45 Bractwo Strzeleckie w Chełmnie, 1926 r.

fotografia w oprawie; wymiary: 460x570 mm.
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie,
nr inw. MZCh/D/16

VIII. 46 Bractwo Strzeleckie w Chełmnie, 1926 r.

fotografia w oprawie; wymiary: 560x680 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie,
nr inw. MZCh/D/17/2

VIII. 47 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Chełmnie w trakcie przemarszu ulicami miasta, okres międzywojenny.

fotografia w oprawie; wymiary: 290x360 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie,
nr inw. MZCh/D/359

VIII. 48 Król Kurkowy i trzech Rycerzy Bractwa Strzeleckiego w Chełmnie, okres międzywojenny.

fotografia w oprawie; wymiary: 330x380 mm
Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, nr
inw. MZCh/D/19

TORUŃ

VIII. 49 Prezes Bractwa Strzeleckiego w Toruniu Wacław Maćkowiak w czasie powitania prezydenta Mościckiego na strzelnicy w Zieleńcu, 16 II 1930 r.

wymiary: 179x130 mm
Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/HN/JV/309

ilustr. str. 22

VIII. 50 Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Toruniu w czasie wizyty prezydenta Ignacego Mościckiego, 16 II 1930 r.

wymiary: 138x87 mm

ilustr. str. 22

Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/HN/JV/310

VIII. 51 Prezydent Ignacy Mościcki i wojewoda pomorski Wiktor Lamot w otoczeniu oficerów Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 16 II 1930 r.

wymiary: 179x130 mm
Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/HN/JV/308

ilustr. str. 22

VIII. 52 Prezydent Ignacy Mościcki w oczekiwaniu na ogłoszenie wyników strzelania, 16 II 1930 r.

wymiary: 179x130 mm
Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/HN/JV/311

ilustr. str. 22

VIII. 53 Prezydent Ignacy Mościcki na tle tarczy z 1709 roku, 16 II 1930 r.

wymiary: 138x87 mm
Muzeum Okręgowe w Toruniu,
nr inw. MT/HN/JV/312

ilustr. str. 22

INNE

VIII. 54 Oficerowie Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach z lat 1795-1807 i 1827r.

ilustr. str. 14

papier, tusz różnobarwny, autor N. G. Benn-
witz 1827 r.; wymiary: 217x245 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Choj-
nicach, nr inw. MCh/AM-2231

VIII. 55 Zarys dziejów Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach, 1827 r.

papier, tusz, doklejone elementy drukowane, autor: N.G. Benwitz (?) 1827 r.; na kartonie, wymiary 273x435 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/Dep-15/06

ilustr. str. 10

VIII. 56 Celestat w Kwidzynie, 1851 r. litografia w oprawie; wymiary: 435x514 mm Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/Dep.-18/06

ilustr. str. 12

VIII. 57 Ernst Plengorth, prezes Bractwa Strzeleckiego w Toruniu w latach 1844-1868, ok. 1868 r.

olej na płótnie, autor: T. Jacobi. wymiary: 840x685 mm

Muzeum Okręgowego w Toruniu, nr inw. MT/M/41/SN

ilustr. str. 11

VIII. 58 Spis członków Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach.

Podarunek sióstr zakonnych z okazji 525-lecia istnienia Bractwa, 1913 r.

papier, tusz różnobarwny, autor: R. Kordenat, 1913 r.; na kartonie,

wymiary: 323x435 mm

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/dep-16/06

VIII. 59 Celestat w Człuchowie, ok. 1920r.

akwaforta; wymiary: 143x100 mm

Muzeum Regionalne w Człuchowie, nr inw. MC/368/F

VIII. 60 Dyplom dla Władysława Richtera, za zdobycie I miejsca w strzelaniu o order przechodni Jana III Sobieskiego, Chojnice 3 V 1934 r.

papier, tusz różnobarwny, autor: F. Pabich; w oprawie, wymiary: 410x345 mm Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/Dep.-4/06

VIII. 61 Kartusz z symboliką bractw strzeleckich; przedstawienie klejnotu Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach z 1474 r.

ilustr. str. 20

papier, tusz różnobarwny, autor: N.G. Benwitz

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, nr inw. MCh/AM-2230

Bractwo Strzeleckie w Chełmnie, 1926 r.

kat. VIII-45

LITERATURA

- Ameisenowa Z., *Kodeks Baltazara Behema*, Warszawa 1961.
- Bogucka M., *Życie codzienne w Gdańsku, wiek XVI-XVII*, Warszawa 1967.
- Bertling A., *Schützengarten und Schützenhaus in Danzig im Wandel der Zeit*, Heimatblätter des Deutschen Heimatbundes Danzig, Jg. 9 (1932), H.2, s.3-22.
- R. Czaja R., *Korporacyjne formy organizacji grup rządzących w miastach nadbałtyckich w średniowieczu*, Zapiski Historyczne, t. LXIX (2004), z.2-3, s.7-23.
- Czarcziński J., *Bractwa w wielkich miastach państwa krzyżackiego w średniowieczu*, Toruń 1993.
- Das Bürgerbuch der Stadt Konitz von 1550-1850*, hrsg. Elisabeth Kloss, Quellen und Darstellungen zur Geschichte Westpreussens, 13, Danzig 1911.
- Dawid L., *Preussische Chronik von G.L.Dawid...mit Beifügung historischer und etymologischer Anmerkungen*, hrsg. von E. Henning, D. L. Schütz, Bd.VII, Königsberg 1812, s. 31-32.
- Dąbrowski St., *Pamiętki Bractwa Kurkowego w Toruniu* [w:] *Księga pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Toruniu*, Toruń 1927, s.22-39.
- Faltynowski Z., *Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Starogardzie Gdańskim. Zarys dziejów 1351-1993*, Starogard Gdański 2000.
- Gehrke P., *Danzigs Schützenbrüderschaften in alter und neuer Zeit*, Danzig 1895.
- Glaubke H., *Geschichte der Friedrich-Wilhelm-Victoria Schützengilde in Graudenz*, Graudenz 1913.
- Gloger Z., *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, T. III, Warszawa 1978, s. 122-124.
- Goedtke G., *Historia miasta Chojnic*, Chojnice 1724 (reprint 1991).
- Gogan W., *Z dziejów Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Starogardzie 1351/1773-1939 r.*, Starogard Gdański 1986.
- Grochowska J., *Historia Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Pucku*, Zapiski Puckie, t. 2 (2003), s.78-94.
- Grunau S., *Preussische Chronik*, hrsg. M. Perlbach, R. Philippi, P. Wagner, Bd. I, Leipzig 1876, s. 613.
- Historia Gdańska*, t. I, red. E. Cieślak, Gdańsk 1985.
- Jakubiak T. A., *Kurkowe bractwa strzeleckie w Wielkopolsce*, Poznań 1986.
- Janowski T., *Historia Bractwa Strzeleckiego w Toruniu* [w:] *Księga pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Toruniu*, Toruń 1927, s.5-19.

Kaletta J., *Z historii Bractwa Strzeleckiego w Chojnicach* [w:] *Pamiętnik Bractwa Kurkowego w Chojnicach wydany z okazji 550-lecia jubileuszu*, Chojnice 1938. s. 7-34.

Klein J., *Bractwo Strzeleckie (Confraternitas Jaculatorum) w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1924.

Konarska A., *Wyroby konwisarskie w zbiorach Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. Katalog wystawy i zbiorów*, Słupsk 1981.

Książka adresowa miasta Bydgoszczy, Bydgoszcz 1923, s. 49, 168.

Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Wejherowie. Historia i współczesność, red. J. Cichocka, J. Groenwald, B. Breza, Wejherowo 2004.

Kurkowe bractwa strzeleckie w Wielkopolsce. Katalog wystawy, Poznań 1978.

Lichończak-Nurek G., „*Tam na celestacie...*” *Przewodnik po wystawie stałej „Z dziejów Krakowskiego Bractwa Kurkowego”*, Kraków 1997.

Ługs J., *Strelci a Carostrelci*, Praga 1973.

Mańkowski A., *Dzieje bractwa strzeleckiego chełmińskiego*, *Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, t.5 (1920) nr 2, s. 17-32.

Nowakowski A., *Wojskowość w średniowiecznej Polsce*, Malbork 2005.

Pietrykowski T., *Z dziejów bractw strzeleckich* [w:] *Księga pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Toruniu*, Toruń 1927, s. 38-42.

Rühle S., *Die Königskette der Friedrich Wilhelm Schützenbruderschaft zu Danzig*, *Heimatblätter des Deutschen Heimatbundes Danzig*, Jg. 8 (1932), H. 5, s. 5-36.

Semrau A., *Die beiden Schiessgärten in der Altstadt Elbing*, *Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn*, H. 2 (1921), s.27-49.

Simson P. *Geschichte der Stadt Danzig*, Bd. I, Danzig 1913.

Uzbrojenie w Polsce średniowiecznej 1350-1450, red A. Nadolski, Łódź 1990.

Sochaniewicz K. *Obchód 10-lecia odzyskania Pomorza w Toruniu* [w:] *Księga pamiątkowa Pomorza*, red. K. Esden-Tempski, Toruń 1930, s.87-95.

Sójkowska D., *Srebrny kur – klejnot bydgoskiego Bractwa Strzeleckiego*, *Materiały do dziejów kultury i sztuki Bydgoszczy i regionu*, z. 10, 2005, s. 18-35.

Wernicke E., *Die Thorner Schützengilde*, Toruń 1854.

Wernicke E., *Marienwerder. Geschichte der ältesten Stadt der Reichsdeutschen Ostmark*, Marienwerder 1933.

Wultański J., *Bractwo Kurkowe w Brodnicy* [w:] *Szkice brodnickie*, t. II, red K. Grażawski, Brodnica 1993.

Księga Jubileuszowa Bractwa Kurkowego w Poznaniu, Poznań 1929.

25,

Biblioteka Główna UMK

300043057066

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	6
BRACTWA STRZELECKIE NA POMORZU	9
DOM BRACKI I STRZELNICA	11
KRÓL KURKOWY	15
TURNIEJE I NAGRODY	21
ORGANIZACJA WEWNĘTRZNA	24
INTRODUCTION	26
EINFÜHRUNG	27
INDEKS INSTYTUCJI I OSÓB, KTÓRE UŻYCZYŁY EKSPONATÓW	28
KATALOG	29
I MILITARIA	33
II UMUNDUROWANIE	36
III SZTANDARY	39
IV KLEJNOTY I ODZNAKI KRÓLEWSKIE	41
V MEDALE, ODZNAKI	47
VI PUCHARY I INNE	63
VII ARCHIWALIA	67
VIII IKONOGRAFIA	71
LITERATURA	82

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
w Toruniu

Czyt. Pomorz.
Biblioteka
Główna
UMK Toruń

942977

Biblioteka Główna UMK

300043057066

ISBN - 83-918871-7-0

19